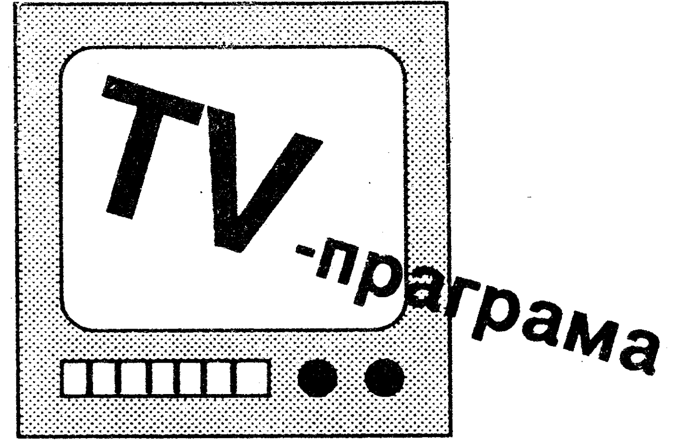
Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
Францішак БАГУШЭВІЧ

Наша Слова

Але!
ТЭЛЕЖУРНАЛІСТКА ХРУШЧОВА Ў ЯКАСЦІ ШТУРМАВІКА
Стар. 2.

Штотыднёвік
(Выходзіць з сакавіка 1990 г.)
№ 20 (284)
16 траўня 1996 г.
Кошт — 1000 рублёў

У суседзяў
А ПРЭЗІДЭНТ ХОДЗІЦЬ У БІБЛІЯТЭКУ
Стар. 4.

ПОСТУП ТЫДНЯ

○ **ВЯРХОЎНЫ САВЕТ ПРЫЗНАЎ** паўнамоцтвы дэпутатаў з Віцебска і Менска Алега Гарбунова і Валерыя Драко, лёс якіх неаднойчы разглядалі ў Цэнтрвыбаркаме і пракуратуры. На сённяшні дзень дэпутацкі корпус нашага парламента складае 199 чалавек.

○ ***У СІСТЭМУ СРОДКАЎ МАСАВАЙ ІНФАРМАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ*** *на сённяшні дзень уваходзяць 897 перыядычных выданняў. Сярод іх — 631 газета, 217 часопісаў, 49 бюлетэняў. З іх 587 — гэта недзяржаўныя перыядычныя выданні.*

○ **ДА 30 КРАСАВІКА КАЛЯ 70 ПРАЦЭНТАЎ ГРАМАДЗЯН РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ** звярнуліся з заявамі для афармлення імянных прыватызацыйных чэкаў «Маёмасць». За «бортам» гэтага мерапрыемства, паводле звестак Міндзяржмаёмасці, засталіся ў асноўным маладыя людзі.

○ ***У ДРУКУ З'ЯВІЎСЯ УКАЗ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ****, згодна якога афіцыйна вяртаецца сцяг неіснуючага СССР, які будзе ў час дзяржаўных свят выкарыстоўвацца разам з Дзяржаўным сцягам Рэспублікі Беларусь. Калі ж беларусам, якія спрадвеку жылі на сваёй зямлі і жывуць, будзе вернута ў іх школы і дзяржаўныя ўстановы найвялікшае багацце — беларуская мова?*

○ **У СВЕТ ВЫЙШАЎ 100 НУМАР ЧАСОПІСА «РОДНАЕ СЛОВА».** З гэтай нагоды 23 траўня ў Доме літаратара адбудзецца святочная імпрэза. Віншуючы супрацоўнікаў «Роднага слова», жадаем ім надалей плёну на ніве беларушчыны.

○ ***З ПРАЕКТАМ ПРАДСТАЎНІЦТВА ААН У РЭСПУБЛІЦЫ БЕЛАРУСЬ «ДЭМАКРАТЫЯ, ДЗЯРЖАЎНАЕ КІРАВАННЕ І ЎДЗЕЛ» АЗНАЁМІЛІСЯ*** *кіраўнікі парламенцкіх камісій Вярхоўнага Савета нашай краіны. Мэтай праекта з'яўляецца аказанне тэхнічнага садзейнічання па падтрымцы інстытутаў дэмакратыі, стварэнне эфектыўнай інстытуцыйнай і прававой сістэмы абароны правоў чалавека і дэмакратыі.*

○ **У МЕНСКУ АДБЫЎСЯ ФЕСТЫВАЛЬ БЕЛАРУСКАЙ ЖУРНАЛІСТЫКІ «ЗАЛАТОЕ ПЯРО-96».** На фестывалі беларускай прэсы былі ўручаны прэміі і дыпломы за лепшыя журналісцкія работы ў 1995 годзе Андрэю Кукевічу (газета «Белорусская нива»), Аляксандру Шабаліну (часопіс «Беларусь»), Людміле Саянковай (факультэт журналістыкі Белдзяржуніверсітэта), Сяргею Крапівіну («Народная газета»), Уладзіміру Нікалайчуку (газета «Рэспубліка»), Таццяне Ягоравай (тэлекампанія ФІТ). На фестывалі, які гучна называўся фестывалем беларускай прэсы, практычна не гучала беларуская мова. У якой краіне мы жывём?

○ ***У АКАДЭМІЧНЫМ РУСКІМ ДРАМАТЫЧНЫМ ТЭАТРЫ АДБЫЛАСЯ ДАБРАЧЫННАЯ АКЦЫЯ «БЕЛАЯ КВЕТКА».*** *А збіраліся тут супрацоўнікі і падапечныя Беларускага дзіцячага хоспіса, які існуе ўжо больш за 3 гады і дапамагае хворым дзецям.*

○ **НАЦЫЯНАЛЬНЫ ПАРК РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ «БЕЛАВЕЖСКАЯ ПУШЧА»** упершыню ў гісторыі свайго існавання правёў Марш паркаў. У ходзе Маршу адміністрацыя ДНП «Белавежская пушча» арганізавала «круглы стол» з удзелам навуковых супрацоўнікаў і эколагаў.

Меркаванні

ТБМ патрэбна рэфармаванне

Артыкул друкуецца ў якасці дыскусійнага, і выказаныя ў ім думкі не абавязкова супадаюць з пунктам гледжання рэдакцыі

У якім стане апынулася ТБМ? Фармальна гэта краёвая грамадская арганізацыя, якая мае разгалінаваную структуру ва ўсіх рэгіёнах і яднае многія тысячы сяброў — прыхільнікаў беларускай мовы. Але рэальны стан рэчаў склаўся інакш, гэта не сакрэт і не навіна. Сёння Таварыства, па сутнасці, амаль спыніла сваю дзейнасць. Пераважная большасць першасных суполак існуе толькі на паперы, дзеюць адзінкі. Амаль цалкам спынілася сувязь паміж мясцовымі арганізацыямі і цэнтрам. Спынена выданне Таварыствам літаратуры і блізкая да спынення гаспадарчая дзейнасць. З прычыны невыканання Таварыствам рашэнняў гарадскіх уладаў сталіцы належныя ТБМ камерцыйныя кіёскі зачыняюцца. Запазычанасць арганізацыі за арэнду памяшкання сядзібы сягнула 50 мільёнаў рублёў. Звальняюцца штатныя супрацоўнікі ТБМ, бо доўгі час яны не атрымліваюць зарплаты. І самае галоўнае, не выконваюцца пункты Статута ТБМ: не ажыццяўляецца заканадаўчая ініцыятыва, арганізацыя не ўдзельнічае ў выбарах, не абараняе правы і інтарэсы сваіх сяброў.

Сёння ТБМ найбольш нагадвае Таварыства цвярозасці, якое ў савецкі час на хвалі антыалкагольнай кампаніі перажыло ўздым і дало мноства прафесійных цвярознікаў, а потым ціха сканала. Цяпер ціха канае ТБМ, і з гэтай прычыны час, хай і запознена, спытаць: чаму так адбываецца? Чаму яно не мае падтрымкі ініцыятараў — Саюз пісьменнікаў БССР (Саюз пісьменнікаў Беларусі), Міністэрства народнай адукацыі БССР (Міністэрства адукацыі і навукі Рэспублікі Беларусь), Міністэрства культуры БССР (Міністэрства культуры і друку Рэспублікі Беларусь), Інстытут мовазнаўства імя Я.Коласа АН БССР (Інстытут мовазнаўства імя Я.Коласа АНБ), Інстытут літаратуры імя Я.Купалы АН БССР (Інстытут літаратуры імя Я.Купалы АНБ), Беларускае рэспубліканскае аддзяленне Савецкага фонду культуры (Беларускі фонд культуры), Дзяржкамвыд БССР, Таварыства «Радзіма», «Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі», Дзяржтэлерадыё БССР (Нацыянальная дзяржаўная тэлерадыёкампанія Рэспублікі Беларусь). Чаму арганізацыя, якая яшчэ ў 1991 годзе магла займацца знешнеэканамічнай, камерцыйнай і выдавецкай дзейнасцю, не мае не тое што нерухомасці, а грошай, каб аплаціць перасылку звычайных лістоў у межах краю? Ды, урэшце, чаму Таварыства беларускай мовы прыйшло ў заняпад у краіне, 79 працэнтаў насельніцтва якой складаюць менавіта беларусы, а 85 працэнтаў валодае мовай у ступені, дастатковай для паразумення?

Нагадаю, з чаго пачыналася ТБМ. У 1989 годзе ініцыятарамі яго стварэння сталі не прыватныя асобы, а цэлы шэраг арганізацый і ўстаноў, створаных ці апекаваных урадам БССР. Чаму ўлада, якая на працягу дзесяцігоддзяў абмяжоўвала ўжыванне беларускай мовы і ператварала яе носьбітаў у расійскамоўных савецкіх грамадзян, раптам вырашыла ўзяць справу нацыянальнага адраджэння пад сваю апеку?

Тады, у 1989 годзе, распад СССР ужо пачаўся. Ва ўсіх яго рэгіёнах альтэрнатыву камуністам стваралі новыя арганізацыі акрэсленага незалежніцкага і нацыянальнага характару. За год да таго, у 1988 годзе ў Менску быў створаны «Беларускі Народны Фронт у падтрымку перабудовы «Адраджэньне», адным з галоўных патрабаванняў якога было аднаўленне ўплыву беларускай мовы і яе носьбітаў ва ўсіх сферах жыцця. Адказам савецкай улады нацыянальным рухам стала стварэнне інтэрфрантоў. Але ў Беларусі, дзе пазіцыі на-

(Заканчэнне на с.3.)

Творчасць нашых чытачоў

Наша мова

Як напісана ў Бібліі, Слова
Пачынала жыцця карагод,
Так калісьці ў прашчураў мова
Парадзіла на свет наш народ.

Па жыцці яны крочылі разам,
Не кідалі адзін аднаго,
Праз часы перамог і паразаў
Да адвечнага сэнсу свайго.

І сябе на шляху шматвяковым
Неабходна было бараніць
Ад тых злыдняў, што ганьбілі мову,
Каб народ наш ушчэнт загубіць.

Колькі ўжо нашу мову хавалі,
Зневажалі ў Варшаве, Маскве...
Паніхіды па ёй адпявалі,
А яна, прыгажуня, жыве.

Вось ізноў над ёй хмары навіслі
І патрапіла мова ў бяду —
Сёння мы ад яе адракліся,
Як Пятро неяк здрадзіў Хрысту.

І ўсё ж веру я: мова ўваскрэсне —
Ёй не страшны пакутаў цяжар, —
Зазвініць жаўруковаю песняй,
Зачаруе гучаннем абшар.

Напаўняючы радасцю сэрцы,
Яна пойдзе па роднай зямлі,
Каб народу увек не памерці,
Каб заўсёды людзьмі мы былі.

Віталь ЮРЭВІЧ.
г.Старыя Дарогі.

Руплівуцы

«Наша слова» павінна жыць!

Якой у далейшым быць выданню: элітарным ці папулярным? Мажліва і перад рэдакцыяй «Нашага слова», як перад шчырымі прыхільнікамі газеты, узнікае такое пытанне. У першым варыянце яна сваю задачу выконвае паспяхова. Адчуваецца, што вакол газеты гуртуюцца лепшыя сілы беларускай філалогіі. Тым не менш, на маю думку, значна шырэйшага кола прыхільнікаў «Нашаму слову» таксама не зашкодзіла б. Бо задача заключаецца ў тым, каб тое каштоўнае, што ёсць у газеце, даходзіла да кожнага сумленнага чалавека на Беларусі, у тым ліку да людзей, якія хоць і паддаліся русіфікацыі, але яшчэ не згубілі здаровага сэнсу і разумеюць каштоўнасць нацыянальных каранёў, у тым ліку беларускай мовы.

Такім чынам, варта рэдакцыі паклапаціцца пра большую даступнасць для ўспрымання сваіх публікацый. Трэба менш складаных і вялікіх матэрыялаў тэарэтычнага характару і больш культуралагічнай інфармацыі.

А што ў «Нашым слове» патрэба ў грамадстве існуе, сведчыць хаця б і прыклад Ашмянаў. Тут прыхільнікі беларускай мовы, прааналізаваўшы вопыт падпіскі на «Наша слова» ў І-м квартале г.г., вырашылі пасадзейнічаць яе павелічэнню ў другім квартале. Змясцілі зварот-рэкламу ў раённай газеце, адзначыўшы культуралагічную адметнасць «Нашага слова», вялі індывідуальныя размовы з людзьмі і г.д. Асабліва настойліва працаваў у гэтым накірунку супрацоўнік ашмянскай раённай газеты І.К.Высоцкі. Ён здолеў нават дамовіцца з мясцовым прадпрымальнікам С.В.Грахоўскім, каб той даў грошы на дзевяць падпісак «НС». Газету выпісалі для арганізацый горада, бо тыя па беднасці эканомяць сродкі і на падпісцы на перыёдыку.

Каб прадоўжыць падпіску нашай газеты на трэці-чацвёрты кварталы, Іван Канстанцінавіч Высоцкі падрыхтаваў у раёнцы чарговую старонку «Погляд спажыўца», ганарар за якую вырашана пусціць на гэтую справу.

Ну, а па выніках другога квартала, дзякуючы нашым ашмянскім руплівуцам беларушчыны, колькасць выпісаных асобнікаў «Нашага слова» ў Ашмянскім раёне павялічылася больш чым у чатыры разы. Работа ў накірунку заахвочвання людзей да падпіскі на «Наша слова» працягваецца і цяпер. Канешне, поспех справы залежыць яшчэ і ад арыентацыі самой газеты на больш шырокае кола чытачоў.

Міхаіл ПУЗІНОЎСКІ.
г.Ашмяны.

Ад рэдактара. *Мы ў рэдакцыі з вялікім хваляваннем і ўдзячнасцю прачыталі ліст спадара Міхаіла Пузіноўскага. Вялікая наша ўдзячнасць Вам, дарагія сябры з Ашмянаў! Са свайго боку пастараемся зрабіць усё ад нас залежнае, каб «Наша слова» было карыснае і цікавае самаму шырокаму колу беларускага грамадства, якое разумее вялізнае значэнне для годнага чалавечага жыцця нацыянальнай культуры і мовы.*

Што да парад чытачоў, то мы вельмі ўважліва да іх прыслухоўваемся і стараемся ўлічыць у падрыхтоўцы газеты. Кожная Ваша парада, дарагія сябры, для нас мае вялікую каштоўнасць.

З удзячнасцю і сяброўскімі прывітаннямі — калектыў рэдакцыі «Нашага слова».

ПАДПІСКА. Наша слова. Індэкс 63865
Кошт: на 6 месяцаў 30000 рублёў
на 3 — 15000 рублёў
на 1 месяц 5000 рублёў

Рупліўцы

Гонар маем

Вітаю шаноўных чытачоў «Нашага слова» з радзімы вядомага габрэйскага беларускага пісьменніка Змітрака Бядулі. 23 красавіка ўсе мы, сябры беларускай мовы і культуры, адзначылі 110-ю гадавіну з дня нараджэння свайго славутага земляка, калыска якога была тут, на Лагойшчыне, у вёсцы Пасадзец, дзе я сёння жыву і працую. Як многія прыхільнікі беларускай культуры, як магу, спрыяю адраджэнню нашых нацыянальных вытокаў. Па адукацыі я гісторык, працую загадчыкам клуба ў в.Пасадзец, а яшчэ актыўна займаюся краязнаўствам і прапагандай беларускай мовы. На жаль, даводзіцца пагадзіцца са сп.Лявонам Баршчэўскім, які ў «Нашым слове» выказаў думку, што далёка не ўсе наша настаўніцтва спрыяе беларускасці, не разумеючы, што сячэ сук, на якім сядзіць.

Нядаўна я на бацькоўскім сходзе, згадаўшы высокі прыклад Змітрака Бядулі, унёс прапанову: «Давайце выканаем сваё жаданне аб прыярытэце нацыянальнай, беларускай мовы ў сістэме школьнага навучання». І што атрымалася? Настаўнікі нашай сярэдняй школы адзін за адным пачалі і так, і гэтак казаць, што ўсё і так добра, і яны не разумеюць, чаго гэта яшчэ дамагаецца спадар Мікола Сідарэвіч, я, значыцца. А дырэктарка школы Т.П.Сухадолец чамусьці ўвогуле вырашыла, што я яе крыўджу. Словам, адпаведна настроілі педагогі бацькоўскі сход, пачуліся абразы ў мой адрас. Вось адно з «цікавых» пасвойму выказванняў: «Вы его слухаете! Разві такое можа прыдлажыць чалавек з высшым абразаваніем! Пустое ўсё гэта. Такое можа зрабіць толькі бабушка, выжывшая з ума». Ці яшчэ: «Ды он бальной чалавек! Што вы яго слухаеце! Я ж пазнала, што ён бальны, кагда ён хадзіў па хатах і збіраў у старых бабуляк фатаграфіі, нешта абы-што запісваў...»

Адным словам, мне «ўсыпалі». Настаўніцы не хавалі ўсмешак задавальнення. Больш таго, яны паведамілі старшыні сельсавета А.С.Пекарту пра мае «кепскія» паводзіны, і той знайшоў час, каб мяне паставіць на «шлях ісціны»: «Что это, ты Микола, заставляеш людзей учить белорускую мову? Можа, людзі ня хочуць, а ты, панимаеш, заставляеш их. Обидел уважаемых людзей. Сказал, что они «делают антипедагогические поступки...» і г.д.

Божа літасцівы, як трываць такое! Гэта ж толькі кропля таго, што даводзіцца цярпець дзень за днём на радзіме Зм.Бядулі, Альфонса Петрашкевіча, слынных у свой час братоў Ясінскіх, Квяткоўскіх, Якава Палачаніна, А.Смоліча, Л.Радзевіча, іншых сапраўдных беларусаў. Нельга абмінуць і такіх ураджэнцаў Лагойска, як графы Кастусь і Яўстах Тышкевічы — асветнікаў і навукоўцаў, пра якіх я збіраю звесткі, а як мастак ствараю краявіды мясцін, звязаных з жыццём гэтых славутых землякоў. Ды цешыць, што да мяне горнуцца дзеці-школьнікі, слухаюць, распытваюць, просяцца разам у краязнаўчыя падарожжы па родных мясцінах, дапамагаюць збіраць археалагічныя матэрыялы для стварэння краязнаўчага (матэрыяльнага) музея. Праўда, і тут той-сёй даносіць «па начальству», што я раблю нешта кепскае, нават на выканкаме Зарэчскага сельсавета пытанне ставілася, адна з настаўніц нават прапанавала мяне судзіць за ўцягванне школьнікаў у краязнаўчую працу. Канешне, з тых, хто не ведае гісторыі сваёй радзімы, раўнадушных да яе, працэй за ўсё рыхтаваць пакорлівую «рабсілу».

Тым не меней, будзем мужна і годна несці свой беларускі крыж. Час адзіноты і самоты мінуў, цяпер я адчуваю ўсё болей побачаднадумцаў, паплечнікаў, хто не абыякавы да беларускай культуры і мовы, да нашай Беларусі.

У вольны час іншым разам пішу вершы. Дазвольце адзін тут згадаць:

Сябрам

Нясіце светач да людзей,
Нясіце сцяг свабоды, творцы,
Няхай дрыжыць злы ліхадзей,
Іудам шэнціць не бясконца.
Хрыстос не зняў свайго вянка,
І ты цярпі, мой сябра мілы,
Крыж панясем свой да канца,
Пакуль хапае нашай сілы.

Мікола СІДАРЭВІЧ.
в.Пасадзец.

АЛЕ! АЛЕ!

Тэлежурналістка Хрушчова ў якасці штурмавіка

«...Аніякай забароны на правядзенне такога роду мерапрыемства не было. Але ж апазіцыйныя сілы вырашылі насуперак усяму пайсці сваім, незразумелым для большасці людзей шляхам. І звар'яцелыя энтузіясты з ліку нецвярозых студэнтаў, не занятых аніякай справай пенсіянераў і іншых бязмэтна швэндаючых грамадзян сцягнуліся бліжэй да Акадэміі навук, адкуль, дарэчы, увесь сённяшні спектакль і пачаўся. Складалася ўражанне, што прыйшлі сюды ў чаканні прыгод і вострых відовішчаў, а не для таго, каб ушанаваць памяць ахвяр Чарнобыля. Не ведаю, чым кіраваліся народныя выбраннікі — арганізатары мітынгу, калі, усё ж-такі сабраўшы які-ніякі натоўп, імкнуліся кіраваць працэсам, седзячы ў аўтамабілі і заклікаючы быццам бы да парадку.

Ну а парадак гэты выліўся ў жахлівае відовішча. Мітынгуючыя, якія не чулі ўжо аніякіх заклікаў і просьбаў, дзейнічалі, як натуральныя звяры: перакульвалі машыны, знослі на сваім шляху ўсё жывое, што перашкаджала рухацца невядома куды. Бо ніхто з гэтага натоўпу не памятаў ужо ні пра дзесятыя ўгодкі чарнобыльскай катастрофы, ні пра тое, што яшчэ гадзіну таму ўсе гэтыя істоты зваліся людзьмі. Пра Чарнобыль на гэтым шэсці гаворкі ўвогуле не было — крычалі пра ўсё, што прыйдзе на розум, але ж не маючы аніякага ўяўлення ні пра мэту, ні пра сэнс выказванняў. Усё гэта нагадвала не «Чарнобыльскі шлях», а шлях у бездань, які абрала для сябе частка апазіцыі і не дужа кемлівых іх паплечнікаў. Зусім незразумела, што жадалі выказаць такімі дзеяннямі тыя беларусы, якія, як і ўсе мы, жывём у краіне, што найбольш пацярпела ад радыяцыйных наступстваў Чарнобыля. Для гэтых людзей чужое гора стала гульнёй, палітычнай гульнёй. І, дарэчы, такая гульняператваралася сёння ў жах для многіх. Былі ахвяры. І сярод іх — здымачная група АТН. Мы так і не змаглі закончыць свой рэпартаж, бо перакуленых машын некаторым паказалася мала, і нам разбілі камеру».

Гэткім каментарыем журналісткі тэлевізіі Інгі Хрушчовай быў аздоблены рэпартаж пра «Чарнобыльскі шлях», які ўвечары 26 красавіка на экранах тэлевізараў убачылі мільёны жыхароў Беларусі ды сумежных краін. Гэтыя людзі, вядома ж, жахнуліся, пачуўшы з вуснаў тэлежурналісткі пра тысячы істотаў, не годных звацца людзьмі — вар'ятаў, што знослі ўсё жывое, рухаючыся «невядома куды».

Але ці шмат праўды ў словах тэлекаментатара? Іншыя сведкі тых падзеяў маюць свае меркаванні пра яе асобу і творчасць.

Эдвард Тарлецкі, карэспандэнт «Радыё Свабода»:

— У сваім тэлерэпартажы Інга Хрушчова паведаміла, што сярод пацярпелых у час шэсця «Чарнобыльскі шлях» былі ўдзельнікі здымачнай групы АТН, у якасці доказу паказаўшы на экране мой заліты крывёю твар. Таму я мушу ўдакладніць: здымачная група — Хрушчова і яе аператар — не пацярпелі. Нічога не здарылася і з іхняй камерай, проста ў натоўпе з яе сарвалася бленда — гумавая насадка на аб'ектыў. Сам я ў склад групы не ўваходзіў, бо на тэлевізіі не працую ўжо даволі доўгі час. Да таго ж, са словаў Хрушчовай можна было зразумець, што мяне збілі ўдзельнікі шэсця. Гэта няпраўда. Тое, што са мною здарылася, — справа рук АМОНа.

Зоя Рузанава, пенсіянерка:

— Гэта адбылося пасля таго, як «Чарнобыльскі шлях» мінуў плошчу Якуба Коласа. Міліцыянты перагарадзілі дарогу шэсцю і людзі з дарогі пачалі пераходзіць на ходнік. Гэтак жа зрабіла і я. А тым часам на дарозе пачалася сапраўдная бойня: міліцыянты ў шаломах і са шчытамі пачалі збіваць людзей, якія хацелі ісці далей. Я бачыла, што асобныя АМОНаўцы трымалі ў руках не гумавыя палкі, а бутэлькі, якімі білі людзей па галовах.

Каля міліцыянтаў я ўбачыла тэлеапаратара з камерай, а побач з ім жанчыну, якую адразу пазнала. Гэта была Інга Хрушчова, каментатар тэлевізіі. «Вы бачыце, што тут робіцца?» — спытала я ў Хрушчовай. — Чаму вы не здымаеце гэта, каб бачылі ўсе?» Замест адказу яна ўдарыла мяне ў твар (я закрылася рукой), а потым у плячо. Я адвярнулася, каб сысці, а яна гналася за мной і спрабавала зрабіць падножку, каб зваліць з ног. У гэты момант АМОН рушыў наперад, людзі кінуліся ўцякаць, і разам з імі я апынулася пад брамай бліжэйшага дома. Я зноў убачыла Хрушчову і яе аператара, якім нейкая жанчына казала тое ж, што і я раней. «Иди отсюда, блядь старая!» — адказала ёй Хрушчова і ўдарыла яе па твары і нагой па калена. Усе людзі, што былі побач, акрамя міліцыянтаў, звярнулі на гэта ўвагу, і тады Хрушчова пабегла ў двары, далей ад месца здарэння. Я добра памятаю, што ніхто іх не чапаў, іхняя камера была цэлая. Наступным днём я патэлефанавала на тэлевізію начальству Хрушчовай, але пачула: «Этого не может быть!»

Ніна Патан, пенсіянерка:

— Найбольш мяне ў той дзень уразіла нават не тое, як гэтыя, у белых касках, збівалі людзей, а іншае. Я бачыла, як плячысты мужчына ў цывільным ударыў у твар падлетка, што ішоў каля мяне. Я выцерла яму кроў з твару і сказала: «Не бойся, прыйдзе час, і мы будзем жыць па-іншаму». А той, у цывільным, са смехам дадаў: «Арбайтэн за колючей проволокой». І пасля таго я ўбачыла, як Інга Хрушчова гналася за нейкай жанчынай. Тады іншая кабета, што стаяла побач са мной, сказала: «Хрушчова, прашу, трэба здымаць, як б'юць людзей, а не тое, што знялі вы», і пачула ў адказ: «Отойди!» Тая ўзяла журналістку за руку і прасіла: «Здыміце тое, што адбываецца!» Тады Хрушчова схапіла яе за куртку ля шыі, ударыла нагой у голень і сказала: «Иди отсюда, старая блядь!». «Вы ж хуліганка!» — сказала я Хрушчовай і пачула: «Иди отсюда и ты!» Тая жанчына была белая, як снег, і плакала...

Пазней па тэлевізіі я пачула словы Хрушчовай пра тое, што ўдзельнікі «Чарнобыльскага шляху» пабілі ёй камеру. Але ў час, калі адбывалася ўсё, пра што я гаварыла, камера была цэлая.

Журналісты маюць уласны кодэкс паводзінаў. Але свядомае распаўсюджванне ілжывых звестак, публічная знявага і збіванне пенсіянераў выходзяць па-за яго межы і датычаць кодэкса іншага — крымінальнага. Ці спыніць сіла закона тых, хто кажа словы маны і нянавісці?

У.ПАНАДА.

Актуальна

Беларускі Салігорск — рэальнасць

На пытанні журналіста Алеся Мікалайчанкі адказвае намесніца загадчыка аддзела адукацыі Салігорскага гарвыканкама Тамара Карняйчук.

— Шаноўная Тамара Фёдараўна! Як, на Ваш погляд, у Салігорску захоўваецца статуснасць беларускіх і расійскіх школ?

— Пачну вось з чаго. Большасць насельніцтва ў нас прыезджыя, і вельмі вялікая колькасць людзей спачатку жадала, каб дзеці навучаліся на расійскай мове. Але ў 1991 годзе на савеце гарадскога аддзела адукацыі прынялі рашэнне аб пераводзе да 2000 года школ на беларускую мову навучання. Гэту праграму нават перавыканалі, таму што да прыняцця двухмоўя ў рэспубліцы работа з бацькамі ў школах была арганізавана так, што ўсе прыйшлі да вываду аб неабходнасці добрага ведання беларускай мовы. У нас вялікая колькасць школ не па плану, не па графіку перайшла на беларускую мову навучання з першага класа. Але калі было прынята двухмоўе, калі расійская мова набыла аднолькавы статус з беларускай, бацькі пажадалі, каб іх дзеці навучаліся па-расійску. Як у Салігорску было раней? У нас у горадзе 12 агульнаадукацыйных школ. Па рашэнні гарадскога аддзела адукацыі тады 2 школы заставаліся з расійскай мовай навучання, а астатнія 10 павінны былі да 2000 года поўнасцю перайсці на беларускую мову. Расійскамоўнымі і зараз застаюцца 2-я і 10-я сярэднія школы. Два гады таму, калі была створана англійская спецшкола, яна таксама перайшла на расійскую мову, бо ўсе дапаможнікі метадычныя, слоўнікі — на ёй. І ў нас атрымаліся тры школы расійскамоўныя поўнасцю і астатнія 9 — беларускамоўныя. А з 1995—1996 года навучання бацькі пажадалі, каб у 3-й і 8-й школах (было пытанне і па 6-й СШ) дзеці пачалі вучыцца з першых класаў па-расійску.

— Як я разумею, прыхільнікі беларускай школы больш выступаюць за тое, каб у тых школах, якім нададзены беларускамоўны статус, была б чысціня статуса. Каб, скажам, у беларускай школе не стварыць расійскіх першых ці яшчэ якіх класаў.

— Разумею праблему. Калі ў нас пяць гадоў таму будавалася 12-я школа, то ўжо тады было вырашана, што яна будзе поўнасцю беларускамоўная. І калі ўзводзіўся ў тым месцы новы мікраён, то нават дзіцячыя садкі перайшлі на беларускую мову выхавання. Да сённяшняга дня школа з'яўляецца беларускамоўнай. Дзеці з беларускай мовай навучання сёлета ўжо ў шостых класах. Тое ж у дзіцячых садках гэтага мікраёна. Так, наш горад, на першы погляд, вельмі кампактны. Але вялікая колькасць школ у горадзе з'яўляецца навучальнымі ўстановамі з рознымі ўхіламі. Напрыклад, 6-я школа — з музычна-харавым, 9-я — з мастацкім ухілам, 12-я — з тэатральна-харэаграфічным, 11-я — з харэаграфічным. Гэтыя школы маюць права прыняць да сябе дзяцей з усяго горада, з любога мікраёна. Таму, калі адны бацькі жадаюць навучаць дзяцей па-расійску, а другія — па-беларуску, мы ім у гэтым можам адмовіць. Хаця робім усё магчымае, каб школа займалася на адной мове навучання. Напрыклад, у 6-й школе былі такія пажаданні. Але мы здолелі паразумецца з бацькамі — дырэктар сам гэтым займаўся — і 1, 2, 3-я класы там вучацца па-беларуску. Цяжка, бо няма адпаведных метадычных дапаможнікаў. Музычна-харавы ўхіл, як вы разумееце, — гэта спецыяльныя тэрміны, спецлітаратура. Як і ў харэаграфічных класах, дзе тэрміны на французскай, а на расійскую мову пераклад даецца. Узнікла, канешне, пытанне, каб «развесці» беларускую і расійскую мовы. Але гэта справа не аднаго дня... У нас тут бацькі падымаюць праблему па беларускай гімназіі. Патрабуюць яе пераводу на расійскую мову навучання...

— А чаму б не пакінуць беларускую гімназію ў спакоі і не стварыць у горадзе і расійскамоўную? Як гэта зроблена ў Барысаве, напрыклад?

— Мы хацелі яе стварыць. Ды справа ў тым, што салігорскія школы перагружаны ў паўтара-тры разы адносна нормы. У нас вядуцца заняткі ў дзве, дзве з паловай і тры змены. Ужо 4 гады будуецца 14-я школа, як яна называецца па праекту. Будоўля практычна замарожаная, бо грошы, якія на яе ўзвядзенне выдзяляюцца, мізэрныя. І калі б гэта школа ўводзілася ў строй (якраз у тым мікраёне яна будуецца, дзе ў нас месцяцца расійскамоўныя школы), магчыма, можна было б стварыць расійскамоўную гімназію. І задаволіць тым самым прэтэнзіі расійскамоўных бацькоў...

— Прабачце, але, на мой погляд, праз нейкія гаспадарчыя справы, справы арганізацыйнага кшталту, праводзіцца вельмі нераўнапраўная палітыка ў адносінах да беларускай мовы, як статуснай у сістэме школьнай адукацыі. Увявім, што знікла беларуская гімназія ў Салігорску. Гэта знікае не толькі адукацыйны, але і культурны беларускі асяродак. У вас столькі школ з гуманітарнай накіраванасцю — харэаграфічным, музычным, тэатральна-харэаграфічным, мастацкім і іншымі ўхіламі. Дзеля чаго? Каб даць магчымасць развіваць розным талентам і ўрэшце ўзбагаціць культуру. Але якую? Чыю культуру? Ці будзе Беларусь без адметнай нацыянальнай культуры? Але ці можа існаваць адметная культура без мовы? Адказ відавочны. Няўжо мы не можам, як нашы браты-расійцы, клапаціцца менавіта пра сваю мову і пры гэтым ганарыцца ёю?

— Чаму ж не? І мы стараемся ў Салігорску. Так, беларускую гімназію заатакавалі расійскамоўныя бацькі са сваімі прэтэнзіямі. Але я ўжо казала: там кіраўніцтва, педкалектыў — людзі высокай прафесійнай падрыхтоўкі, якія разумеюць мэту гімназічнай адукацыі і як шлях да ўмацавання беларускай культуры ў Салігорску. Таму нельга сказаць, што мы тут, у шахцёрскім горадзе, прыніжаем статус беларускіх школ. Вялікую працу ў адраджэнскім напрамку робяць настаўнікі беларускай мовы і літаратуры нашых школ. І я не магу сказаць, што беларуская мова ў Салігорску прастуе ў заняпад. Так, зменшылася колькасць беларускамоўных класаў. Вельмі цяжка перагладаць мову навучання той ці іншай школы прапарцыянальна мікраёнам горада. Мы вырашылі: тыя школы, якія пачалі з першых класаў па-беларуску (гэта СШ № 5, 6, 11, 12, гімназія), то яны і будуць працягваць навучанне на роднай мове. Такім чынам, акрамя гімназіі і СШ № 12, дзе ўсё выкладанне вядзецца па-беларуску, будуць неўзабаве поўнасцю беларускімі яшчэ тры школы. Так што празнейкі час беларускую школу мы, сапраўды, «развядзём» з расійскай. Хаця і апошняй дадзім шанс на жыццё. Гэта мая афіцыйная пазіцыя як аднаго з кіраўнікоў аддзела адукацыі горада Салігорска.

У газетах

Маленькім спевакам — ад мясцовай Рады ТБМ

«Даўно не чулі тыя, хто мае непасрэдныя адносіны да дзяцей, што ўмацоўваюць сваё здароўе ў невялічкім дзіцячым санаторыі «Сонейка», на беразе Руднянскага вадасховішча, мілагучнай беларускай песні... Неяк склалася тут традыцыя... спяваць толькі расійскія песні. І вось, нарэшце, па ўзгадненні з загадчыцай навучальнай часткі санаторыя Мішуткінай Ірынай Барысаўнай вырашылі даць невялікі канцэрт сіламі дзяцей. І загучала беларуская мова!

Прыйшлі паслухаць даўно тут забытую беларускую народную песню і галоўны ўрач санаторыя Фёдар Іосіфавіч Шпігель, і доктар Іван Іванавіч Эйсмантовіч, і бібліятэкары, і санітаркі. Лепшым выканаўцам песень ад Слуцкай раённа-гарадской Рады Таварыства беларускай мовы імя Ф.Скарыны былі ўручаны невялікія падарункі.

Іх атрымалі вучаніца Мазырскай СШ № 3 Зоя Чарняўская, школьніца з СШ № 36 г.Гомеля Ірына Марозька, навучэнка СШ № 1 г.п. Шуміліна Наталля Шаёнак, яшчэ адна мазыранка Таццяна Гаўрылава (СШ № 12) і вучань ленінскай сярэдняй школы Жыткавіцкага раёна Міхась Аладак»...

(«Дзіва», № 15, 1996, г.Слуцк.)

У савецкім войску беларусы ўжо былі...

«...Галоўная мэта ўсіх грамадзян Беларусі — гэта захаванне незалежнасці сваёй краіны ў поўным аб'ёме, нягледзячы на спакуслівыя прапановы аб стварэнні розных канфедэрацый і федэрацый.

Варта адзначыць, што ў сучасным свеце канфедэрацый у класічным выглядзе ўжо не засталося, а спробы іх стварэння ў XX ст. аказаліся марнымі (дастаткова ўспомніць аб'яднанне Егіпта і Сірыі).

Федэратыўная дзяржава перш за ўсё мае агульныя фінансы, грошы і самае галоўнае — войска. Таму любыя наднацыянальныя органы Беларусі і Расіі, якія ўціхую ад народа ствараюць у Маскве і Менску, неўзабаве пераўтворацца ў саюзнае войска. А ў савецкім войску беларусы ўжо былі і добра памятаюць пра Фінскую альбо Афганскую войны»...

(«Салідарнасць», № 11, 1996 г., г.Салігорск.)

У гонар славутага суайчынніка

«...У Цэнтральнай маладзечанскай бібліятэцы імя Багдановіча адбылася ўрачыстая вечарына, прысвечаная 86-годдзю нашага славутага суайчынніка акадэміка Міжнароднай акадэміі астранаўтыкі і вядомага грамадска-асветніцкага дзеяча Барыса Уладзіміравіча Кіта.

Яго жыццё цесна знітавана з гістарычнымі падзеямі XX стагоддзя, жыццём беларускага народа, пакручыстымі шляхамі беларускага інтэлігента. Апынуўшыся не па сваёй волі ў эміграцыі ў ЗША, ён змог выйсці на сусветную арэну, захаваўшы вернасць беларушчыне, нацыянальнаму духу, адданасць сваёй Бацькаўшчыне.

— Барыс Кіт з тых людзей, што ствараюць гонар любой нацыі ў любой краіне, — зазначыла на ўрачыстай вечарыне член Саюза пісьменнікаў Беларусі, дацэнт Беларускага універсітэта культуры Лідзія Савік.

У гэты дзень у кінатэатры «Радзіма» была паказана дакументальная кінастужка пад назвай «Душа не падарожніца», створаная студыяй «Летапіс», Рыгорам Ясінскім і Львом Слобіным. Прысутных узрушылі кінакадры, на якіх з невялікага пакойчыка ў Франкфурце-на-Майне, дзе зараз жыве вучоны, да нас звяртаецца мудры чалавек з запаветамі любіць і шанаваць сваю Айчыну, родную мову, сваю нацыянальную культуру і навуку, фарміраваць свае светапогляды на агульначалавечых, гуманістычных каштоўнасцях. Пасля паказалі падарожжа чалавека па паверхні Месяца, здзейсненае ў выніку паспяховай рэалізацыі амерыканскай праграмы «Апола», у стварэнні якой браў удзел і сам Барыс Кіт».

(«Рэгіянальная газета», № 5, 1996 г., г.Маладзечна.)

Негры і нашы да іх адносіны

«...Ці існуе ў нашым грамадстве расавая непрыязь або, як гэта называецца ў Амерыцы, бытавы расізм? Так! Адмаўляць яго наяўнасць было б дваістасцю. Адна справа — старасавецкі фільм «Цырк» і зусім іншая — жыццё. Было сорамна чуць, як у адрас прыстойнай пані і яе чарнаскурага спадарожніка ў аўтобусе зрабілі заўвагу: маўляў, толькі асобы пэўнага гатунку дазваляюць сабе блудзіць з усялякімі там чарнамазымі. Дарэчы, нашага «прыхільніка расавай чысціні» тут жа папракнулі, што «гэты негр, магчыма, хоць не п'е, як ты»... Зразумела, негры ў нас трапляюцца розныя — Афрыка, як вядома, да дзіўнага шматаблічная і разнастайная, і яе «пасланнікі» зусім не абавязкова павінны адпавядаць самым высокім культурным і маральным крытэрыям.

Аб здзіўляючай неразборлівасці Савецкага Саюза ў выбары «чорных сяброў» сведчыць, напрыклад, той факт, што сярод іх адзін час лічыўся нават угандыйскі дыктатар Іды Амін. Калі наш эфіопскі «сябра» Менгісту абвінавачваўся сусветнай супольнасцю толькі ў развязванні масавага тэрору супраць уласнага народа, то Іды Амін, акрамя гэтага, слушна падазраваўся ў канібалізме»...

(«Грамадзянін», № 12, 1996 г.)

Прачытаў А.М.

Меркаванні

ТБМ патрэбна рэфармаванне

(Заканчэнне. Пачатак на с.1.)

цыяналаў ніколі не былі моцнымі, улады пайшлі іншым шляхам. Нацыянальную ініцыятыву БНФ мелася пераняць арганізацыя падкрэслена непалітычная і культурніцкая. Яна была створана і атрымала назву Таварыства беларускай мовы.

ТБМ мела шмат заснавальнікаў, але кім былі сябры новай арганізацыі? У час заснавання новай арганізацыі беларускай мовай у БССР карысталіся тры групы насельніцтва:

1) Этнічныя беларусы, пераважна вяскоўцы, далёкія ад палітычных ці нацыянальных праблем.

2) Частка інтэлігенцыі, якая мелася стварыць беларускі антураж БССР, — літаратары, журналісты, мастакі і г.д.

3) Беларусы, паходжанне і перакананні якіх не дазвалялі ім узняцца па прыступках сацыяльнай лесвіцы.

ТБМ стваралася беларускай савецкай элітай, але адбылося нечаканае: сябрамі Таварыства стала мноства інтэлігентаў — маргіналаў з трэцяй групы, якія імкнуліся скарыстаць у сваіх адраджэнскіх мэтах легальны статус арганізацыі і аказаную ёй дзяржавай падтрымку. Гэткім чынам ТБМ ад пачатку не з'яўлялася масавай грамадскай арганізацыяй. Па-за сферай уплыву апынулася пераважная большасць беларускамоўнага насельніцтва, ад імя якога з трыбун Таварыства прамаўлялі людзі, для якіх мова была сродкам альбо выканання службовых абавязкаў, альбо павышэння грамадскага статуса.

Нягледзячы на непадабенства поглядаў, сябры ТБМ — як «шчырыя», так і «прафесійныя» беларусы — мелі агульную асаблівасць. У пераважнай большасці яны з'яўляліся работнікамі так званай бюджэтнай сферы, ці, папросту кажучы, дзяржаўнымі службоўцамі. З гэтае прычыны ад самага пачатку сваёй дзейнасці яны абапіраліся на грашовую, тэхнічную, юрыдычную і арганізацыйную падтрымку дзяржавы, а не на ўласныя сілы. На ўзор усіх створаных дзяржавай раней структур фармавалася і Таварыства са сваімі суполкамі, утворанымі паводле вытворчага прынцыпу, ды запазычанай у КПСС іерархічнай пірамідай: суполка — раённая — гарадская — абласная — рэспубліканская арганізацыя.

Няма нічога дзіўнага ў тым, што створаныя пры дзяржаўных установах на загад зверху суполкі ТБМ аказаліся чыстай фікцыяй. Жыццяздольнымі сталі толькі тыя з іх, якія ствараліся ці кіраваліся «адраджэнцамі». Але плёну з іх дзейнасці было няшмат: пірамідальная структура ТБМ прадугледжвала кіраванне зверху, а не падахвочванне ініцыятывы.

Чым у такім разе было Таварыства? Часткай дзяржаўнай машыны, структурай, якая здзяйсняла ўрадавую праграму пашырэння сферы ўжытку беларускай мовы: за дзяржаўныя сродкі ладзіла курсы вывучэння мовы, за дзяржаўныя сродкі друкавала ў дзяржаўным выдавецтве патрэбную дзяржаве літаратуру, на дзяржаўныя сродкі ўтрымлівала свой апарат.

Гэтак адбывалася да часу, пакуль савецкія людзі, што сядзелі на высокіх урадавых пасадах, нарэшце зразумелі: нацыяналы не ствараюць пагрозы іхняй уладзе. Сітуацыя імкліва змянілася і захадам, зробленым кіраўніцтвам дзяржавы, — прэзідэнцкім выбарам, мінулагодняму рэферэндуму, дамове аб інтэграцыі з Расіяй ды іншаму — ТБМ, якое гаварыла ад імя беларускай большасці, не здолела супрацьпаставіць ні заканадаўчай ініцыятывы (гл. пункт 1,5 Статута ТБМ), ні чаго іншага. За чатыры гады існавання арганізацыя не стварыла ні дзейснай структуры, ні фінансавай базы, ні сеткі функцыянераў. І, што найгорш, аказалася, ТБМ не мае шырокай сацыяльнай базы, бо ад пачатку свайго існавання яно абапіралася на прадстаўнікоў старой ці новай нацыянальнай эліты, пакінуўшы ў баку мільёны людзей, якія гаварылі па-беларуску не з перакананння ці службовай патрэбы, а проста з прычыны вясковага кансерватызму і нават не ведалі пра існаванне Таварыства.

Што чакае ТБМ? Пад час размоваў з сябрамі Сакратарыята мне даводзілася чуць два меркаванні аб будучыні арганізацыі. Першае — яна мусіць дзейнічаць адпаведна прынцыпу: «Вярніце беларусам хаця б тое, што яны мелі ў савецкі час!» Другое — бачанне ТБМ як грамадскай арганізацыі, занятай ці не выключна пытаннямі філалогіі і існуючай на ахвяраванні фундатараў.

На мой погляд, ад Таварыства сёння патрабуецца значна больш: радыкальная перабудова структуры, перагляд Статута, мэтаў арганізацыі і вызначэнне сродкаў іх дасягнення паводле наступнага плана:

1. Мэтаю існавання ТБМ мае быць не адраджэнне беларускай мовы — яна не памерла, а абарона і прадстаўленне інтарэсаў яе носьбітаў — беларускамоўнай часткі насельніцтва краіны ды абарона суверэнітэту Беларусі як умовы захавання культуры і мовы карэннага насельніцтва.

2. Дзейнасць ТБМ павінна набыць праваабарончы характар. Абмежаванне права беларусаў карыстацца сваёй мовай павінна разглядацца як парушэнне нормаў Канстытуцыі і правоў асобы. Кожны беларус, які адчувае моўную ці этнічную няроўнасць, павінен мець ад ТБМ эфектыўную юрыдычную падтрымку. Патрэбна наладжванне сувязяў з міжнароднымі праваабарончымі арганізацыямі.

3. ТБМ мае быць ператворана ў арганізацыю, кіраваную грамадскай ініцыятывай, а не дзяржавай. З яго, у т.л. са складу заснавальнікаў, неабходна выключыць арганізацыі і асобаў, якія дзейнічаюць не на карысць беларушчыны.

4. Неабходны перагляд крытэрыяў вылучэння сяброў Таварыства на кіраўнічыя пасады.

5. ТБМ павінна пашырыць сваю сацыяльную базу за кошт тых грамадскіх груп, удзел якіх у дзейнасці Таварыства дагэтуль быў абмежаваным — работнікаў, сялян, прадпрымальнікаў.

6. Дзеля выканання трох папярэдніх пунктаў ТБМ павінна здзейсніць перарэгістрацыю сяброў.

7. Ствараючы новую структуру, ТБМ павінна адмовіцца ад недзеяздольнай пірамідальнай структуры, ад вытворчага прынцыпу фармавання першасных арганізацый і прынцыпу калектыўнага сяброўства на карысць сяброўства індывідуальнага. Сябры ТБМ пазней могуць ствараць суполкі паводле вызначаных імі самімі прынцыпаў.

8. Задача цэнтральнай сядзібы ТБМ — не кіраванне, а збор і распаўсюджванне інфармацыі аб ініцыятывах сяброў Таварыства, каардынацыя іх дзейнасці.

9. Разумеючы, што беларуская дзяржава не стварае ўмоваў развіцця беларускай мовы і культуры, ТБМ павінна мець выдавецкія, інфармацыйныя, адукацыйныя, прапагандысцкія ды іншыя праграмы, паралельныя дзяржаў-ным, але беларускамоўныя. Іх прызначэнне — задавальненне ўсіх патрэбаў беларускай сям'і, якая з'яўляецца найбольш трывалым асяродкам беларушчыны.

10. ТБМ павінна актыўна дзейнічаць у асяроддзі расійскамоўных беларусаў. Для старэйшага іх пакалення неабходныя праграмы адукацыйныя (азнаямленне з гісторыяй) і прапагандысцкія — фармаванне ў вачах грамадства станоўчага вобраза носьбітаў беларускай мовы. Для моладзі — ператварэнне эпасу і меласу, нацыянальнай і гістарычнай сімволікі ды атрыбутыкі ў элементы масавай маладзёжнай культуры.

11. Рэалізацыя згаданых вышэй праграм, актыўная камерцыйная дзейнасць сяброў і арганізацый ТБМ, спрыянне нацыянальнаму прадпрымальніцтву, рэгулярны збор сяброўскіх складак павінны забяспечыць фінансавую базу арганізацыі.

Вынікам рэалізацыі гэтага плана, дапоўненага іншымі сябрамі арганізацыі, павінна стаць яе ператварэнне з замкнёнай супольнасці ў нацыянальны рух, дзеючы экспансіўна ў асяроддзі людзей, свядомых сваёй беларускасці.

Уладзімір ПАНАДА,
сябра Сакратарыята ТБМ.

Патрымаў плакат — пад «каўпак»

Пазнаёміўся ў «Нашым слове» № 15 з лістом сп.В.Мартыненкі «За беларускую мову — дубінай па галаве». Спачуваю яму, як брату. Дарэчы, я і сам пазнаў ганьбу ад міліцыянтаў за нешта падобнае. Але аб гэтым крыху пагадзя.

Спачатку хачу паразважаць пра факты падзеяў 24 сакавіка ў Менску. Прыйшоў да высновы: наша начальства цынізм і няпраўду ўзводзіць у ранг дзяржаўнай ідэалогіі. Так, на «великом и могучем», напрыклад, сп.Замяталін з растоўскім прафесарам сп.Акулавым кажуць па БТ, што 24 сакавіка выйшлі на праспект Скарыны «ўсяго» 5 тыс. чалавек, частка якіх была нібыта на падпітку. Нібыта дэманстранты былі ашуканы «бывшими». Магчыма, пад «бывшими» маюць на ўвазе С.Шушкевіча, М.Грыба, З.Пазьняка, С.Антончыка і інш. Але ж ва ўсялякім разе Г.Карпенка, А.Дабравольскі пад гэту мерку аніяк не падыходзяць. Далей здзекліва кажуць: сярод іх былі «молодые соловьи». Названы па прозвішчу П.Знавец. Дык мушу адзначыць ад імя свядомых берасцейцаў, што Павел Знавец — гонар нашай вобласці ў новым складзе Вярхоўнай Рады. Між іншым, П.Знавец у ліку 9-ці у ВС, хто заўважаны ў актыўным карыстанні беларускай мовай. (Акрамя вышэй названых дэпутатаў, беларускай мовай у ВС карыстаюцца П.Краўчанка, калі-нікалі А.Лябедзька, Л.Сечка, а апошнім часам і спікер ВС С.Шарэцкі зрабіў ласку ўжыць яе з нагоды Дня Канстытуцыі.)

Але пра тое, што ўзначальваў аргкамітэт па святкаванні ўгодкаў БНР намі любімы з дзяцінства Васіль Уладзіміравіч Быкаў — ані слова. Нявыгадна абвяшчаць? Ды куды ўжо было «рабіць рэкламу» пісьменніку, які выступіў супраць фашыстоўскіх памкненняў некаторых высокіх асобаў. А між іншым Аляксандр Рыгоравіч раней захапляўся пісьменнікам Васілём Быкавым. Так ён ва ўсялякім разе казаў нам, берасцейцам, у Палацы прафсаюзаў.

Адной з галоўных рыс нашай культуры з'яўляецца павага да старэйшых. Дык каму ж як не знакамітаму пісьменніку, творы якога перакладзены на 17 моваў свету, пісьменніку, які з'яўляецца сумленнем нашай нацыі, і карыстацца правам павагі. Васіль Быкаў быў ужо знакамітым, калі цяперашнія першыя людзі пры ўладзе «хадзілі пад стол пешкі». Не, яго стараюцца адціснуць у «цень», калі не абразіць непрыхавана.

А ўвогуле, у якой нармальнай дзяржаве за карыстанне роднай мовай б'юць па галаве (В.Мартыненку і іншым), а за спробы выказаць альтэрнатыўныя погляды ўладам — штрафаваць (Л.Баршчэўскага і інш.)?

Але ўсё гэта мінецца, як ляснула бальшавіцкая імперыя.

А цяпер пра берасцейскія падзеі.

Прыхільнікі беларускай самастойнасці 2 красавіка каля будынка аблвыканкама наладзілі пікет. Пратэст быў супраць здачы незалежнасці Беларусі, нейкага незразумелага «объединения». Удзельнічалі ў пікеце людзі рознай партыйнай прыналежнасці. Дадам, што я да партый увогуле не належу. Я і мае сябры нічога не маюць і супраць Расіі. Але мы супраць чырвона-карычневага імперскага накірунку ў ёй. Дык вось па складу абставін апынуўся і я 2 красавіка на плошчы, дзе быў пікет. Убачыў, што мая суседка Р.Анціпенка трымае леваруч бел-чырвона-белы сцяг, а праваруч — плакат. Я ўзяў у яе плакат. У 13 гадзін да нас падышлі міліцыянты. Прапанавалі згарнуць транспаранты. Мы падпарадкаваліся. Збіраўся ісці на работу, бо канчаўся час майго абедзеннага перапынку. Але слатой да мяне «прыліп» маёр міліцыі. Пачаў штурхаць, хапаць за плячо, пагражаць кайданкамі. Пры гэтым прадстаўнік правапарадку не ўжыў аніводнага беларускага слова. Затое адборны расійскі мат гучаў сакавіта і квяціста. Якімсьці цудам мне ўдалося пераканаць сп. маёра, што пасля работы з'яўлюся ў РАУС. Я паведаміў свой адрас і быў адпушчаны.

У 17 гадзін у Ленінскім РАУСе на мяне склалі пратакол аб адміністрацыйным парушэнні. Пры гэтым на стале ўжо быў стос запоўненых пратаколаў. Для трох (У.Базана, У.Малея, І.Бараноўскага) ужо адбыўся суд. Для двух першых гэта каштавала па 500 тысяч руб. на кожнага. Для трэцяга, якому ў дадатак парвалі куртку, 700 тысяч руб. А пяцёх, у тым ліку мяне, трымаюць «пад каўпаком». Думаю: «Вось табе і абвешчанае Канстытуцыяй права на свабоду слова, пікетаў».

В.БАРБОЛІН,
сябра Рады ТБМ.
г.Берасце.

«Ніва» за сорак гадоў

Неяк мы тут на «кантынентальнай»(?) Беларусі за сваім розным клопатам не заўважылі адну даволі значную падзею. А вельмі шкада, бо справа ідзе пра беларускую «Ніву», тую самую, па якой шмат хто з нас калісьці, за савецкім часам, мераў сваю беларускасць. То, аказваецца, гэтай «Ніве» толькі што споўнілася 40 гадоў. Сталы ўзрост і які годны шлях. Сардэчна віншуем, браты «ніўцы»! Дык са старонак гэтай пачэснай газеты польскіх беларусаў вырашылі мы наўздагон слаўнай даце прапанаваць нашым чытачам артыкул Сakрата Яновіча «Сорак гадоў «Нівы»: эпохі і пакаленні», што стаў дакладам на канферэнцыі з нагоды юбілею газеты, як пазначана ў тлумачальных радках. Публікуецца з нязначнымі скарачэннямі.

Памятаю марозную зіму 1956 года. Ехаў я тады пуставатым рэйсавым аўтобусам з Крынак у Беласток, на работу ў — арганізаванай уладамі — рэдакцыі «Нівы». Свет засланялі дзівосныя ўзоры на шыбах, адчувалася нейкую зачараванасць, якая не пакідала мяне і потым.

Простыя людзі будуць пісаць сваю газету за польскія грошы! — бацьку гэта быў парадокс, які доўга не працягнецца. Таму не ўхваляў ён таго, што я кінуў фах электратэхніка ў фастаўскім камбінаце. Трэба каму гэтай газеты? Хлеба яна людзям дасць? — ставіў стары пытанні.

Год той пачынаўся сапраўды незвычайна. Нашумеўшы дваццаты з'езд бальшавіцкай партыі прымаў я адным вухам, больш перажываючы менавіта Устаноўчы з'езд Беларускага грамадска-культурнага таварыства, напрыканцы лютага ў Беластоку. А мы выпусцілі спецыяльны нумар тыднёвіка, не зусім верачы ў такі цуд сваіх здольнасцяў працякоў.

Шчасце, што крыху абцёрся аб газетную работу наш малады шэф, назначаны вярхамі галоўны рэдактар. Пад энтузіязм купкі нацыянальных недабойкаў, тыражы інаўгурацыйных нумароў «Нівы» размахнулі проста паднебныя, каляздзесяцітысячныя. Функцыянаваў міф пра сотні тысяч беларусаў. Тым болей верагодны, што жывое роднае слова часта чулася, а ў вёсках і глухіх мястэчках аніхто не азываўся па-польску; сяромеўся, бо засмяялі б, што «на пана захварэў». Беларускую мову — па паншчыннай традыцыі — трактавалася не як знак нацыянальнасці, але мужыцкасці. Гэты анахранізм ні трохі не пахіснуўся ў наступныя эпохі; дзеля гэтага спатрэбілася б беларускай дзяржаўнасці, якой не было і няма.

Усё ж значная папулярнасць «Нівы» трымалася на досыць працяглай жывучасці сялянства, распаўсюджанасці прадмета беларускай мовы ў школах, як і прапагандыскай палітыцы саміх уладаў. Прычым «Ніва» не мела канкурэнтнага мясцовага часопіса з падобным профілем, скажам, польскамоўнага. Нягледзячы на так спрыяльныя ўмовы, друкаванне яе памяншалася час ад часу да трох з лішнім тысячаў экземпляраў. І каторы раз ужо гэта выклікала стан мабілізацыі ў калектыве, у выніку якое падпіска і продаж часопіса зноў расці. Давалася тое без знясільваючай натугі, варта нагадаць, бо штотыднёвік выконваў ролю ідэалагічнага працягу ў грамадскія нізы, памкненняў партыі і ўрада Народнай Польшчы. Персанальная крытыка на ягоных старонках уяўляла сабою не меншую небяспеку, чымсьці на камітэцкім пленуме або на форумах іншых органаў. «Нівы» баяліся, жадалі згоды з ёю. Хто не меў прычынаў дзеля такое боязі, ахвотна ўчытваўся ў яе старонкі, каб пабачыць, каму яна «падсыпае пад хвост». Крытыка ў тыя часы лічылася абавязковым канонам дзейнасці, замяняла яна матывацыю дзеля штораз лепшых вынікаў у вытворчасці і ў сферы духоўнасці. Разам з тым «Ніва» сталася, аднак, гістарычна спозненай ініцыятываю. Яе самае буйнае жыццё дакладна суадпавядае гамулкаўскай эпосе ў Польшчы, разбурэнню сялянскіх гаспадарак як капіталістычнай канцавіны, што на нашых слабых землях адбывалася маланканфліктна, а нават з прыхільным разуменнем. Псіхалагічна збывалася адвечная мара халопа лягчэй жыць — праца ў фабрыцы бачылася амаль несур'ёзнай забаваю, стандартная кватэра ішла ў параўнанне з фальварковымі або дваровымі пакоямі. Сапраўды мела месца рэвалюцыя быту цаною пераходу ў рабочы клас і поўнай дэнацыяналізацыі. Арыентацыйна да перыяду раннягa Герка, да паловы сямідзесятых.

Першапачатковая натуральная народнасць або і народніцтва ў «Ніве» ў змярканне таго перыяду страчвала грунт, набывала рысаў скансэну. Масавы чытач, перамяшчаючыся ў маштабах шэсця ў гарады, браў у рукі ўжо іншыя часопісы і газеты, адэкватнейшыя ягонаму навалёсу.

У прыход дэкадансу «рэальнага сацыялізму» было ясна, што вёска канчаткова асуджана не адно ў адпаведнасці з камуністычнай дактрынаю, але і як постфеадальная структура. Пераход ад натуральнай да таварнай сельскай гаспадаркі прадракаў трансфармацыю краявіду з вёскі і поля ў мястэчка і поле, г.зн. індустрыялізацыю вырошчвання збожжа і жывёлагадоўлі. Атрымала тое польскую назву «пэгээрызацыі» (ад ПГРа кштaлтам «совхоза»). Перспектыўны чытач затым мог быць толькі тут, малады, а не сціпаны пенсіянер. Яно так і здарылася ды не як простая паслядоўнасць — мястэчка брыняла білінгвізмам у карысць перавагі польскамоўя, адыходу ад беларускай монакультурнасці. Надыходзячая эпоха стала пачаткам застойнай пары ў дынаміцы часопіса з тэндэнцыяй да рэдукцыі яго ў маргінальную з'яву на арэале беларусапаходжанскага грамадства.

«Ніву» горад — практычна — не чытаў і не чытае, акрамя інцыдэнтальных патрыётаў. У яе тэматыцы, таксама і ў другой — скажам: мястэчковай — фазе існавання, дамінаваў прымат пашырэння сельскагаспадарчай культуры і рэзультатыўнага ёй цывілізацыйнага росту ў побыце земляроба, як і пахвала ўвахаджэнню ў прамысловы пралетарыят, што адпавядала фундаментальнаму прынцыпу рабоча-сялянскага саюза ў партыйнай прапагандзе. Нацыянальныя акцэнты ў публікацыях дапускаліся не вышэй фальклорных захапленняў; час-часам прыпаміналі кіраўніцтву і журналістам, што «Ніва» не столькі беларускае выданне, колькі менавіта польскае на беларускай мове. Мэта — не ў развіцці нацыянальных пачуццяў сярод нашага насельніцтва, а ў паступовай інтэграцыі іх з польскімі. Адсюль паляк заўсёды патрыёт, беларус жа заўсёды нацыяналіст.

Здараліся эпізоды, калі публіцыстыка ў «Ніве» вырастала да нацыянальнай. У моманты палітычных крызісаў, калі цэнзура страчвала арыенцыры (1956—57 гг., 1971 г., 1980—81 гг.). Да канца існавання Польскай Народнай Рэспублікі агульны выраз «Нівы» меў сацыяльны характар і ўяўляла яна сабою часопіс беларускамоўным грамадзянам сялянскага паходжання з некаторай цікавасцю да беларускай нацыянальнай культуры. Прапарцыянальна з тэмпамі высыхання роднамоўя курчыўся яе тыраж і грамадскае значэнне. На зломе васьмідзесятых і дзевяностых гадоў «Ніва» апынулася на мяжы маральнага банкруцтва. Беларуская меншасць захавала сваю этнічнасць прыблізна ў дзесяці працэнтах ад папярэдняга ліку насельніцтва, пераважна распылiўшыся ў гарадской дыяспары; сённячы татальная паланізацыя ахапіла і рэшту вясковых сем'яў (у самім Беластоку карыстаецца родным словам няцэлыя два працэнты беларусападобенцаў). Для аналогіі варта дадаць, што ідэнтычныя працэсы наглядаюцца ў самой Беларусі, датла абрусеяй.

Стаўшы перад абліччам смерці нацыі як такой і перадачы не высокай культуры ў спадчынны перападлік Еўропы, наглядаецца нешта кштaлтам вядомай медыкам з'явы ажыўленасці чалавечага арганізму перад канчальнай агоніяй. Нарэшце з'явілася ў нас нацыянальная інтэлігенцыя, надзвычай актыўная і пладавітая інтэлектуальна. Гэта яшчэ адна наша запозненасць, бо яе кніжак па-беларуску няма ўжо каму чытаць (тыраж у сто экземпляраў здаецца аптымальным). Роднай мове ў школе навучаюць — ужо! — польскамоўных дзяцей і гэтак жа польскамоўных у прыватным жыцці настаўнікі. Паўсюдная ідэнтыфікацыя з праваслаўем і польскай нацыянальнасцю, вядома, не перакрэслівае далейшага існавання беларускай нацыянальнай мяншыні, але змяняе ёй кваліфікацыю з грамадска істотнай у неістотную, рудыментарную, рэштковую. Сацыяльна інтэлігенцыю. Фармуецца на гэтым субстракце тып праваслаўнага паляка з прыязнымі адносінамі да беларушчыны. Нярэдка падрыхтаванага гаварыць і чытаць або і пісаць па-беларуску, што не значыць, што схільны ён рэбеларусізавацца. Такому не бывае! Базай дзеля нашай культуры не будзе, але саюзнікам — непрадуктыўным — так!

Адзін раз згубленая мова не вяртаецца. Ізраільскае адступленне ад гэтага правіла (іўрыт) пацвярджае правіла.

У сітуацыі гаснучай шырэйшай грамадскай патрэбнасці ў «Ніве», сацыяльны аспект у яе публікацыях — сялянскасць і мястэчковасць — перастае мець сэнс. Народ, які не хоча быць беларускім, глядзіць на «Ніву» часамі з сімпатыяй, але купляць яе не возьмецца. Купіць інтэлігент, тыя паўтары—дзве тысячы (калі палічыць абітурыентаў і студэнтаў). Справа не ў моўным бар'еры, як сведчыць цалкам падобны тыраж польскамоўнага «Часопіса». Хто самавызначыўся палякам, таму беларускаятэматыка не займальная, натуральна.

Нацыянальная структура насельніцтва Беласточчыны фінальна стабілізуецца. Наглядаючы за абвальнымі працэсамі асіміляцыі — выкрышталізоўваецца ў хуткім часе тоесамасць ужытку нацыянальнай мовы (дыялекту) з нацыянальнай свядомасцю. Выміраюць беларускамоўныя палякі. Польскамоўных ж беларусы — гэта непаразуменне, бльтаніца нацыянальнасці з веравызнаннем. Застануцца неасіміляваныя нацыянальна свядомыя беларусы, не больш пяці працэнтаў у супастаўленні з сямісоттысячным насельніцтвам ваяводства (30—35 тыс.). У такім абсягу асяроддзя — некалькі тысяч сем'яў — «Ніва» непазбежна перайтворыцца ў адназначна нацыянальны часопіс. Яе далейшае існаванне прадыктуюць не грамадскія патрэбы, мінімальныя, а выключна палітычныя інтарэсы Польскай Дзяржавы, асабліва ў кантэксце Еўрапейскай Супольнасці і ўсходняй палітыкі. Канфлікт на прадмет Супрасльскага манастыра не пакідае сумненняў у тым, што ў палітыцы няма сентыментаў і на яе вырашэнні ўплывае вызначальны ёй рахунак. Калі на гэты баланс добры скутак ад утрымлівання «Нівы», то яна дастане неабходныя сродкі. Але, калі, каторагасьці года, акажацца, што можа яе ўжо не быць, то і не будзе. Так было як быццам ад пачатку. Цяпер жа, аднак, гэта проста кідаецца ў вочы. На фоне элітнасці беларускага патрыятызму, значыць: грамадскай маргінальнасці яго.

Гэта вельмі і вельмі сумны дыягназ! Лепшая, аднак, горкая праўда ад салодкай ілюзіі.

Сакрат ЯНОВІЧ.

У свеце

У Чачні прэзідэнтам стаў паэт Яндарбіеў

Выконваючы прынятую пры жыцці прэзідэнта Чачні Дудаева канстытуцыю краіны, месца забітага прэзідэнта заняў Зелімхан Яндарбіеў. Што вядома пра гэтага чалавека?

Яму 44 гады. Скончыў Чачэна-Інгушскі універсітэт, двухгадовыя курсы пры Маскоўскім літаратурным інстытуце імя Горкага. Паэт, сябра Саюза пісьменнікаў СССР. З 1989 года працаваў літаратурным кансультантам Саюза пісьменнікаў Чачэна-Інгушэціі. У 1990 годзе заснаваў Вайнахскую дэмакратычную партыю. быў адным з арганізатараў Асамблеі горскіх народаў Каўказа, пазней перайменаванай у Канфедэрацыю народаў Каўказа. Сябра выканаўчага камітэта Агульнанацыянальнага камітэта чачэнскага народа, старшынём якога быў генерал Дудаеў. Пазней Яндарбіеў быў абраны дэпутатам першага чачэнскага парламента, у якім узначаліў камітэт сродкаў масавай інфармацыі. Быў прызначаны віцэ-прэзідэнтам Чачні.

У час штурму Грознага расійскай арміяй быў адзіным з кіраўнікоў рэспублікі, які да апошняга заставаўся ў прэзідэнцкім лагеры, чым заслужыў павагу байцоў Супраціву. Сёння ўсімі яго лідэрамі пацверджана права Зелімхана Яндарбіева заняць пасаду прэзідэнта Чачні.

У.П.

Шанцуе шведам на каралёў

Не будзем заглыбляцца ў вельмі даўнюю гісторыю, але знакамітага караля Швецыі Карла XII варта згадаць. Можа здацца дзіўным, але шведы ганарацца гэтым сваім ваяўнічым манархам, нягледзячы на тое, што ён урэшце аказаўся пераможаным. Яму нават паставілі помнік. Жартам кажуць — за тое, што ўрэшце ліквідаваў усялякія шансы на спробы Швецыі стаць імперыяй і каго-небудзь з суседзяў да сябе далучыць. У выніку дзяржава, каб разжыцца, пачала хуценька развіваць рынкавую эканоміку і разбагацела да такой ступені, што змагла дазволіць сабе ўсталяваць «шведскую мадэль сацыялізму», , якая ніякім чынам не падобная на расійскую.

Усё гэта згадваем па той прычыне, што нядаўна ўся Швецыя ад мала да вяліка, ад пралетарыя да «акул капіталізму» як нацыянальнае свята адзначала 50-годдзе свайго караля Карла XVI Густава.

Зноў жа, дзіўны гэты кароль. Свой род ён вядзе ад французскага маршала Бернадота, але і ў снах не мроіць пра якое-небудзь «воссоединение» каралеўства хаця б з той жа Францыяй. Наадварот, яго дэвіз: «Са Швецыяй у нагу з часам». Карл XVI Густаў сказаў журналістам, што ў цяперашні час інтэграцыйных працэсаў захоўваецца такое панясце, як адзінства нацыі.

Дарэчы, рыхтуючы сябе да ўступлення на трон, будучы кароль прайшоў не толькі абавязковую вайсковую падрыхтоўку, а доўга займаўся па асаблівай праграме, вывучаючы ва універсітэтах гісторыю, сацыялогію, юрыдычныя і палітычныя навукі, адначасова грунтоўна знаёмячыся з работай цэнтральных і мясцовых улад, галінамі прамысловасці, нацыянальнай адукацыяй, судовай сістэмай, прафсаюзамі. Словам, нездарма па апытаннях грамадскай думкі, Карл XVI Густаў упэўнена лічыцца самым папулярным мужчынам у Швецыі.

(Па матэрыялах замежнага друку.)

У суседзяў

«Мы былі нібы маленькія дзеці»

Як жывуць цяпер народы, што атрымалі «развод» пасля імперскіх «шлюбаў»? На слыху самы жорсткі — югаслаўскі. Але ж і там ёсць Славенія, якая неяк умудрылася ціха і мірна жыць. Кажуць, таму, што ў свой час дзякуючы разумным дзеянням яе камуністычнага кіраўніцтва пазбегла «інтэрнацыяналізацыі», масавага шматнацыянальнага змешвання насельніцтва.

Больш звестак пра стан гаспадаркі і настроі грамадства паступае са Славакіі, якая неверагодна мякка, насуперак папярэднім прадказанням некаторых палітолагаў, ажыццявіла развод з Чэхіяй. А гэтыя ж народы называлі «сіямскімі блізнятамі». Цікавасць да Славакіі падаграецца яшчэ і тым, што яна імкнецца ўступіць у Паўночна-Атлантычны абаронны саюз, нягледзячы на свае вялікія сімпатыі да Расіі. За тры апошнія гады Славакія і Расія падпісалі 70 важных эканамічных і палітычных пагадненняў, адно з якіх вельмі прыкметнае — аб двухбаковым адмаўленні ад віз.

Ці шкадуюць яе жыхары, што фактычна толькі пад моцным уплывам нацыянальных эмоцый пайшлі на раз'яднанне, разбурыўшы такую, здавалася б, добраўпарадкаваную для жыцця краіну? Журналіст пытаўся пра тое ў розных людзей і высветліў моманты, якія амаль не заўважаліся іншаземныміназіральнікамі ці мала прымаліся ў разлік як неістотныя ў глабальных дзяржаўных маштабах.

— Чэхі адносіліся да нас як мудрэйшыя да малодшых, — сказаў журналісту старшыня парламенцкага камітэта па міжнародных справах Душан Слабоднік. — У адзінай дзяржаве Славакія заўсёды была другараднай часткай ва ўсіх адносінах.

Ганаровы старшыня Славацкай нацыянальнай партыі вучоны-фізік Ёзэф Прокеш канстатаваў:

— Мы былі нібы маленькія дзеці, што жывуць у адным пакоі. Чэхаславакія выратавала чэхаў ад германізацыі, а нас ад мадзьярызацыі. Але калі дзеці выраслі, кожнаму спатрэбіўся свой пакой. Лепей быць добрымі братамі ў розных пакоях, чым кепскімі — у адным.

— Тады чаму Славакія пры ўсім яе русафільстве імкнецца ў НАТО? — спытаў журналіст газеты «Известия» ў расійскага пасла ў Браціславе.

— Кожная дзяржава мае права выбіраць сабе саюзы, якія гарантуюць найбольшую бяспеку, — дыпламатычна адказаў ён.

Былы прэм'ер-міністр, а зараз уплывовы дэпутат парламента Славакіі Ян Чарнагурскі зазначыў:

— НАТО — адзіная працуючая абаронная структура на еўрапейскім кантыненце... Мы не лічым, што пашырэнне НАТО варожае для Расіі. Але вы чаму так рашылі?

Цікавае контрпытанне.

Дырэктар Прамысловага банка, які вядзе справы з Расіяй, закрануў яшчэ адну асаблівасць славацкага самаўсведамлення, якую таксама важна дэталёва асэнсаваць беларусам:

— Тысячу гадоў славакі былі пад кімсьці. Яны бачылі ў сям'і, у адзінстве, у згуртаванасці спосаб выжыць. Адсюль асаблівая прывязанасць славака да сям'і, сямейнага ачага.

Гэтыя ж рысы нацыянальнага характару славакаў, піша журналіст «Известий» Леанід Млечын, адзначыў і расійскі пасол Сяргей Ястржэмбскі. **Ён таксама ў захапленні ад беражлівых, нават набожных адносін славакаў да традыцый, да сям'і, да сямейных каштоўнасцей, да сваёй мовы.**

Паміж тым Славакія па еўрапейскіх мерках бедная краіна, а па колькасці насельніцтва меншая за Беларусь.

— Адзін працэнт галасоў атрымала на выбарах партыя, якая выступае за аднаўленне федэрацыі з чэхамі, — паведаміў згаданы ўжо палітык Ян Чарнагурскі.

Усяго адзін працэнт!..

Надзіва спакойная краіна Славакія, заўважае журналіст. «У Браціславе патрыярхальная, нават у нейкай ступені сялянская атмасфера. На вуліцы наўпрост можна ўбачыць міністра, які ідзе пехатою адзін і без аховы. Да мэра сталіцы нескладана трапіць на прыём, а прэзідэнта краіны можна сустрэць у цэнтральнай бібліятэцы». І, відаць як, бібліятэку з такой нагоды не ачэпліваюць спецвойскам.

Можна яшчэ дадаць, што ў Славакіі няма калгасаў і саўгасаў, а славацкая вёска ў сэнсе еўрапейскага камфорту жыцця нічым амаль не адрозніваецца ад горада. Нават якасцю піва і прыёму тэлевізійных перадач.

Калі, як піша маскоўскі журналіст, так жывуць у «малодшай» Славакіі, то што тады робіцца ў больш індустрыяльнай Чэхіі? Паколькі там зараз знаходзіцца Беларуская рэдакцыя радыё «Свабода», дзе працуюць былыя менскія журналісты, абавязкова папросім каго з іх напісаць нам пра гэта.

Ул.Ас

ВЕРУЕМ

Цудадзейныя абразы

Ікона Божай Маці Віленская Адзігітрыя

Паводле мясцовага падання, ікона была напісана евангелістам Лукою і з Палесціны была перанесена ў Канстанцінопаль. У свой час імператары візантыйскія падаравалі яе каралям Галіцкім і Чырвонай Русі. Пасля падзення галіцкага княства ікона перайшла ва ўласнасць маскоўскага князя. Аднак, у Маскве яна знаходзілася нядоўга.

Вялікі князь маскоўскі Іаан III Васільевіч блаславіў у 1495 годзе ёю сваю дачку Алену на шлюб з Аляксандрам, вялікім князем Літоўскім, каралём польскім.

Напачатку злучнасць Рэчы Паспалітай і Вялікага Княства Літоўскага насіла монарэлігійны характар. Згодна ўмоў Гарадзельскага прывілея 1413 года інстытуты дзяржаўнага кіравання шмат у чым былі пабудаваны па польскім узоры, і афіцыйнай рэлігіяй лічылася каталіцкая, вышэйшыя іерархі якой уваходзілі ў Раду Паноў.

Іерархамі царквы Іонам II (1503—1507), Іосіфам II Солтанам (1507—1521) і Іосіфам III (1522—1534) праводзяцца рашучыя захады на ўмацаванне святаайцоўскай традыцыі, яны справядліва лічацца заснавальнікамі беларускай артадаксіі.

У канцы праўлення Аляксандра назіраюцца карэнныя змены ў рэлігійнай палітыцы. Уяўляе цікавасць устаўная грамата ад 16 ліпеня 1503 года для Віцебскай зямлі, згодна якой не пярэчылася вяртанню насельніцтва ў праваслаўную веру: «который будут литвин, або лях, крещены.... в Витебску, а хто из того роду и теперь живет, того нам не рушити, права их хрестианского ни в чем не ломити» (Витебская старина. Витебск. 1888, Т. 5. Кн. I. С. 241).

Іерархамі праваслаўнай царквы пры садзеянні вярхоўнай улады Вялікага Княства Літоўскага (непасрэдна вялікага князя Аляксандра Ягелончыка) прымаюцца тэрміновыя захады да стварэння ўласнага поўнага звода Біблії.

Праца распачалася ў 1502 годзе прадстаўніком вядомай манашаскай сям'і Мацеем Дзесятым, усебакова падрыхтаваным багасловам, дасканалым каліграфам і мастаком (ім выкананы «Дзесяціглаў»), і была закончана ў 1514 годзе дыяканам мітрапаліта Іосіфа Фёдарам Янушэвічам (Гістарычныя кнігі і «Пяцікніжжа» Маісеева).

Такім чынам, дзякуючы святой дапамозе Царыцы нябеснай і перанясенню ў сталіцу Вялікага Княства Літоўскага Вільню яе іконы Адзігітрыі (Пуцевадзіцельніцы) усталяваўся плённы міжканфесійны дыялог, пачалося нацыянальнае духоўнае адраджэнне.

Згодна іншага падання, больш дакладнага, ікона гэта была прывезена ў Маскву царэўнай Сафіей Палеолаг, пляменніцай загінуўшага апошняга імператара Візантыі Канстанціна XII, жонкай Іаана III Васільевіча. У Масковіі ікона была прынята з асаблівай пашанаю, як сведчанне пераемнасці традыцый візантыйскіх імператараў на славянскіх землях.

Ва ўсіх астатніх падрабязнасцях абодва паданні сыходзяцца.

Пасля адыходу каралевы (ці дакладней — вялікай княжны) Алены св. ікона Божай Маці была пастаўлена ў Прачысценскім саборы, над грабніцаю яе. Калі ж традыцыі сваяцтва паміж маскоўскімі і літоўскімі дварамі абарваліся, Іван IV імкнуўся вярнуць гэтую цудадзейную ікону ў Маскву, прапанаваўшы за яе каралю Жыгімонту 50 заможных палонных з Вялікага Княства Літоўскага, аднак кароль рашуча адмовіўся, бо ўсё святарства як праваслаўнае, так і уніяцкае не хацела пазбавіцца такога скарбу.

У Прачысценскім саборы ікона знаходзілася да паловы XVIII ст., потым была перанесена разам з мітраполіяй у Свята-Троіцкі базыльянскі манастыр, Прачысценскі сабор быў аддадзены уніятам.

Толькі ў 1839 г. Свята-Троіцкі манастыр разам з іконаю Адзігітрыі быў вернуты праваслаўным. З гэтага часу абраз Богамаці стаіць там у ліку мясцачцімых ікон, замяніўшы страчаную для абіцелі яе ікону Вострабрамскую. Ікона Адзігітрыі напісана на 4-х дошках, спалучаных разам, з іх дзве сярэднія выраблены з кіпарыса, а астатнія — з бярозы. У 1864 г. яна была падноўлена.

У мужчынскім манастыры ў прадмесці Вільні знаходзіцца і другая віленская ікона, якая з'явілася ў 1341 г. Выява яе не падобна на Адзігітрыю. На ёй Божая Маці паўстае ва ўвесь рост, Яна стаіць на маладзіку, а над прачыстаю Яе галавою св. Ангелы трымаюць царскі вянец.

Алена ЯСКЕВІЧ.

Да 2000-годдзя хрысціянства

Пераслед хрысціян у Рыме

Сярод тых, хто слухаў Пятра ў дзень спаслання Святога Духа, былі габрэйскія пілігрымы з Рыма. Хутчэй за ўсё яны і прынеслі ў сталіцу імперыі Евангелле ці, прынамсі, вестку пра яго. Як падае Эўзэбій з Цэзарэі, Пётр прыбыў першы раз у Рым на пачатку кіраўніцтва цэзара Клаўдзія (41—54 гг.). Дзякуючы дзейнасці Апостала Пятра, а таксама Паўла, рымская Царква развівалася, хаця ў I стагоддзі адчувала пераслед ад цэзараў Нерона і Даміцыяна.

Першае афіцыйнае выступленне ўлады цэзара супраць хрысціян, пра якіх рымскі гісторык Тацыт гаворыць, што іх была вялікая колькасць у Рыме у той час, калі па загаду Нерона была падпалена сталіца. Гэты цэзар жадаў апяваць у вершах палаючы горад, як калісьці Гамер Трою, і гэтыя чуткі былі на слыху гараджан. Тады занепакоены ўладар абвінаваціў у падпале хрысціян. Умела скіраванае следства знайшло доказы іх віны, шмат хрысціян арыштавалі і пакаралі смерцю. Адных зашывалі ў звярыныя шкуры і кідалі на разарванне дзікім звярам, другіх абгортвалі лёгкагаручым матэрыялам і запальвалі як паходні ў цэзарскіх садах. Гэта было адначасова і карай, і відовішчам для люду. Тацыт не меў сумненняў у тым, што хрысціяне не вінаватыя ў падпале Рыма, але адначасова лічыў, што яны заслугоўваюць пакарання за «нянавісць да людскога роду». На гэта ўплывала адасабленне хрысціян ад грамадскага жыцця, якое было глыбока насычана паганскім культам, а таксама перанос з габрэяў на хрысціян нянавісці, хаця ў той час ужо не атаясамлівалі адных з другімі. Прыватны матыў цэзара ў праследзе хрысціян выключаў намер знішчэння ўсіх хрысціян у імперыі, хаця пазнейшыя хрысціянскія апалагеты бачылі ў Нероне першага з рымскіх уладароў, які прыступіў да поўнага знішчэння хрысціянства. У прынцыпе праследвалі ў той час толькі ў Рыме. Калі ж пачыналіся спарадычныя праследы на правінцыі, то гэта было выклікана жаданнем рымскіх чыноўнікаў спадабацца цэзару. Неронскія пастановы, як іх назваў хрысціянскі пісьменнік Лакціній ў IV ст., не грунтаваліся на асобным праве супраць хрысціян, але на ўмацаванні пераканання сярод урадоўцаў і паганскага народа, што прыналежнасць да хрысціян з'яўляецца злачынствам, паколькі цэзар праследуе іх у Рыме.

Самазабойствам Нерона ў 68 г. скончыўся масавы пераслед Царквы ў сталіцы імперыі.

Пасля смерці Нерона хрысціяне мелі спакой пад час кароткага кіравання (68—69 гг.) трох наступных цэзараў Галбы, Атопа і Вітэлія, а таксама пад час кіравання ўладароў з флавіянскай дынастыі, Вэспазіяна (69—79 гг.) і Ціта (79—81 гг.), хаця яны вялі вайну супраць паўстаўшых габрэяў і разбурылі Ерусалім. Гэта яшчэ раз пацвярджае тэзіс аб неатаясамленні хрысціян з іудзеямі.

Цэзар Даміцыян (81—86 гг.) пачаў, як і Нерон, пераслед па прыватных матывах, хаця яны мелі іншы характар. Даміцыян быў падазраўлівым чалавекам, баяўся страціць пасад. Спачатку ён загадаў звесці з Палесціны патомкаў Юды Тадэвуша, простых людзей, якія паходзілі з роду Давіда. Даведаўся з легенды, што патомак Давіда стане ўладаром свету, у чым ён бачыў пагрозу для сябе. Калі ж пераканаліся ў палітычнай няшкоднасці гэтых людзей, іх выпусцілі на волю. Затое ў Рыме Даміцыян выдаў смяротны вырак консулу Акіліюса Глабрыё і сенатару Цтоу Флавію Клемэнсу, свайму кузіну, абвінаваціўшы іх у атэізме. Адзін з абшараў Акіліюса служыў хрысціянам могілкамі, а на адным з абшараў знаходзіліся катакомбы. Вырак за атэізм азначаў смерць за хрысціянства. Рымскі гісторык Дыо Касіо называе шмат іншых, якія сталі ахвярамі праследу Даміцыяна. Пад час кіравання Даміцыяна больш за ўсё ахвяр панесла Царква на Усходзе, дзе культ цэзара быў найбольш развіты, а цэзар прыдбаў сабе тытул Пан і Бог.

Цярпела за Ісуса лакальная эфэская Царква, а Апостал Ян быў выгнаны і знаходзіўся на востраве Патмас. У Пергамоне быў замучаны біскуп Антыпас. Пераслед жа сціх пад час кіравання лагоднага цэзара Нэрвы.

Альгерд НЕВЯРОЎСКІ.

Новы папскі нунцый у Беларусі

Святы Айцец Ян Павел II прызначыў новага Апостальскага нунцыя ў Беларусі. Ім стаў арцыбіскуп Браціслаўска-Трнаўскай дыяцэзіі Дамінік Хружоўскі. Новы нунцый нарадзіўся 1 чэрвеня 1926 г. у Славакіі. Распачаў вучобу ў духоўнай семінарыі ў Браціславе, а пасля працягваў яе ва універсітэтах Рыма, дзе і быў высвячаны на святара ў 1950 г. Тагачасныя камуністычныя ўлады Славакіі забаранілі яму вярнуцца на радзіму, і ён доўгі час быў душпастырам славацкай дыяспары ў Францыі. Атрымаў біскупскую сакру і пасля падзення камуністычнага рэжыму арцыбіскуп Хружоўскі вярнуўся ў Славакію, дзе да прызначэння нунцыем у Беларусь узначальваў Браціслаўска-Трнаўскую дыяцэзію.

Праўда і ўтопія

Вырашыў адгукнуцца на заклік да чытачоў аўтара матэрыялу «Хрысціянства і сацыялізм» («Наша слова», № 6, 96).

Істотнае адрозненне паміж хрысціянствам і сацыялізмам, на маю думку, палягае ў тым, што хрысціянства зыходзіць з роўнасці ўсіх перад Богам, сацыялізм жа прадугледжвае роўнасць паміж людзьмі з пазіцый чалавечага розуму на падставе зямных каштоўнасцей. Паводле хрысціянскага вучэння зямны дабрабыт не можа выступаць самамэтай існавання чалавека, хрысціяніну зусім не абавязкова атрымаць нейкую справядліва заслужаную ім долю зямных (матэрыяльных) даброт. Проста ён павінен жыць наколькі магчыма праведна дзеля ўзнагароды па смерці, у жыцці вечным. І тут сацыялізм з хрысціянствам кардынальна разыходзіцца.

Дасягнуць сапраўднага шчасця чалавек здольны толькі праз асабістае духоўнае ўдасканаленне на падставе вучэння, якое мае боскае паходжанне. Калі ўзрастаць духоўна будзе бальшыня людзей, то натуральным шляхам павінна паляпшацца і грамадскае жыццё. Штучныя ж пераўтварэнні грамадскага ладу нічога не дадуць.

Да прыведзенага ў артыкуле выказвання В.Розанава аб тым, што хрысціянства хоча чалавека, які плача, які любіць сваю журбу, варта дадаць, што гэта ў хрысціянстве зусім не самамэта. У тым і сэнс, што сапраўдны хрысціянін верыць у існаванне найвышэйшай справядлівасці, у пераадоленне ўсіх нягод, у выратаванне душы і вечнае жыццё, і за любой журбой у яго праглядвае радаснае спадзяванне. Выпрабаванні, пакуты — рэч натуральная для хрысціяніна, іх нельга пазбегнуць і без іх няма духоўнага росту. Сацыялізм жа хоча ўладкаваць жыццё так, каб людзі ці не цалкам пазбавіліся пакут і дасягнулі сапраўднага раю ўжо на зямлі. Але гэта ўтопія, а праўда ў хрысціянстве.

Сяргей БОГУШ.
г.Гародня.

Апякун бедных і сумленных

Айцец П'ер — так у гады Другой сусветнай вайны гучала падпольная мянушка маладога вікарыя Анры Груэза. Сваё імя ён хаваў таму, што пад носам у гестапа займаўся перапраўкай габрэяў з акупаванай Францыі ў Швейцарыю. Цяпер да святара, якому ўжо 83 гады, па-ранейшаму звяртаюцца «айцец П'ер». Яго ведаюць усе французы, якія лічаць старога ці не святым і параўноўваюць яго з Францыскам з Асыжа. У час апытанняў грамадскай думкі самым папулярным у краіне чалавекам аказваецца не палітык, спартовец ці зорка кіно, а ён, айцец П'ер. Халоднай зімой 1954 года ён праз радыё звярнуўся да суайчыннікаў, заклікаўшы іх дапамагчы бяздомным. Гэты заклік да міласэрнасці знайшоў такі водгук у сэрцах людзей, вынікі якога дагэтуль здзіўляюць сацыёлагаў і даследнікаў грамадскай думкі. З таго часу айцец П'ер стала апякае бедных і бяздомных. Ён — заснавальнік «Эмаўса» — брацтва бедных. Ён першым стаў дамагацца рэалізацыі права на жытло для ўсіх, ператварыўшы захоп бяздомнымі старых незаселеных дамоў з крымінальнага дзеяння ў святы абавязак. Ён выступае за змякчэнне стаўлення ўладаў да імігрантаў-нелегалаў. За пяцьдзесят з нечым гадоў асоба айца П'ера стала ўвасобленым мітам. Таму, калі з экранаў тэлевізараў гучыць голас святара, уся Францыя замірае, не звяртаючы ўвагі на ягоныя сукейны барэт, пастухоўскі плашч і смешную бародку.

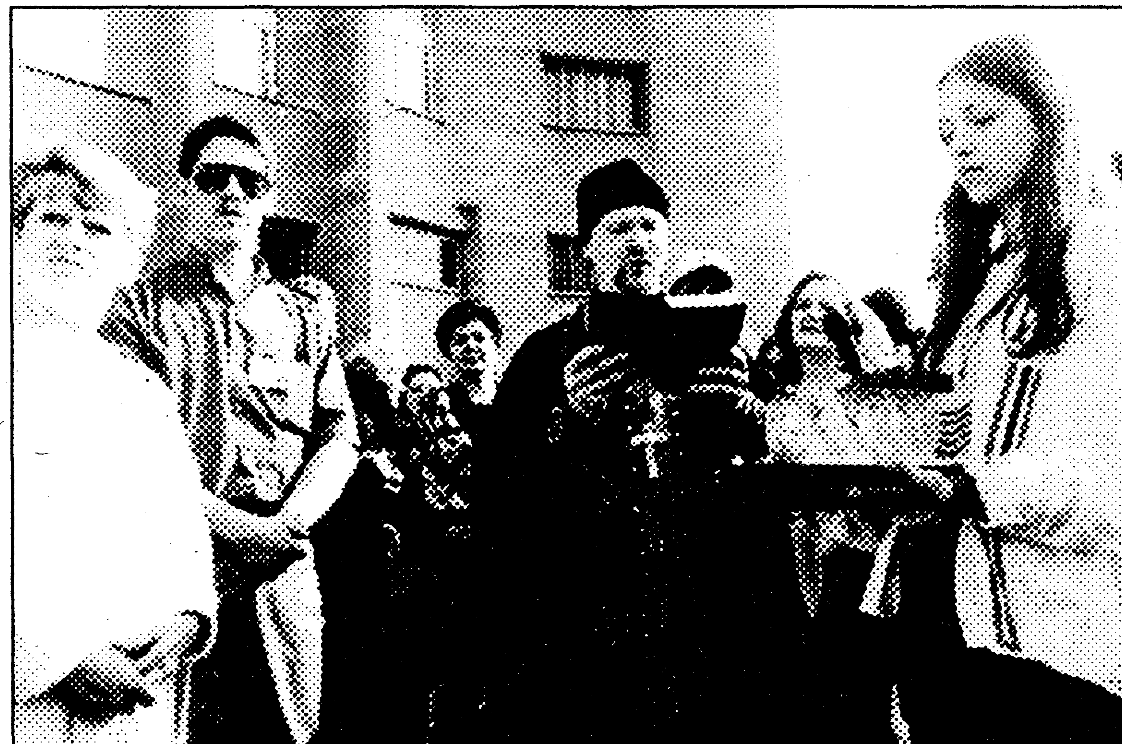
Адна з апошніх прамоваў айца П'ера ўзрушыла ўсю Францыю. Гэтым разам ён выступіў у абарону Ражэ Гарадзі — асобы, вядомай і нам, як былым грамадзянам СССР. Пачынаў ён як заўзяты дагматычны марксіст, але сапсаваў адносіны з Масквою, выступіўшы супраць метаду сацыялістычнага рэалізму ў сваёй кнізе «Рэалізм без берагоў». Пасля ўводу савецкіх войскаў у 1968 годзе ў Чэхаславакію Гарадзі выйшаў з камуністычнай партыі і адрокся ад марксізму. Нядаўна ён выпусціў новую кнігу «Галоўны міт ізраільскай палітыкі», у якой выступіў супраць канцэпцыі халакоста — прыпісанага немцам жадання знішчыць у Другой сусветнай вайне менавіта габрэйскі народ. Гарадзі не адмаўляе факту знішчэння шасці мільёнаў габрэяў, але ён выступіў супраць надання гэтаму арэола выключнасці. Мэтаю ягонай кнігі быў падрыў імунітэту, які ў свеце надае дзеянням Ізраіля памяць пра генацыд.

Кніга Гарадзі выклікала ў Францыі шмат спрэчак і пратэстаў. Але айцец П'ер адкрыта заявіў: Ражэ Гарадзі — ягоны аднагодак і стары сябра — сумленны чалавек, таму ён не мае сумлеву ў ягонай шчырасці.

Гэткая пазіцыя чалавека, якога многія лічаць увасабленнем сумлення нацыі, шмат каго збянтэжыла. Але, лічыць айцец П'ер, людзі мусяць пазбыцца звычкі бачыць усё альбо чорным, альбо белым. На свет трэба глядзець адкрытымі вачыма.

Падрыхтаваў У.П.

Надзея павінна жыць

У Менску адбылася акцыя, мэтай якой ёсць дапамога людзям, якія страцілі надзею. Цягнік «Надзея-экспрэс» з грузам дабрачыннай дапамогі «чарнобыльцам» вырушыў да радыяцыйнай зоны. Арганізатары акцыі — амерыканская арганізацыя «City hope international» ды міжнародная арганізацыя «Надзея-экспрэс».

У чатырох пасажырскіх і дзесяці грузавых вагонах цягніка знаходзяцца медыкаменты, медпрылады, харчы, цацкі, адзенне на суму 2 мільёны долараў ЗША. Груз праводзяць амерыканскія і беларускія валанцёры, аркестр «Біг Бэнд»« ды дзіцячы хор.

Маршрут — Магілёў, Гомель, Хойнікі, Лунінец і іншыя гарады.

Яўген КАЗЮЛЯ, БелТА.

На здымку: малітва за поспех акцыі

ВУЧЫМСЯ

Вікторыя ЛЯШУК,
кандыдат філалагічных навук

Стрыжань

«З афіцыйных крыніц...»

Веданне афіцыйна-дзелавога стылю, уменне карыстацца ім неабходна кожнаму чалавеку, асабліва цяпер, калі народ усё больш далучаецца да ўдзелу ў дзяржаўным і палітычным жыцці краіны.

Алесь Каўрус.

Афіцыйны стыль выкарыстоўваюць у грамадска значных сферах жыцця, у сітуацыі міждзяржаўных ці дзяржаўных, вытворчых, службовых, прававых судачыненняў, пры якіх паводзіны асоб рэгламентуюцца пэўнымі дзяржаўна-прававымі дакументамі, акрэслены маральна-этычнымі ўяўленнямі. Пры гэтым улічваецца сацыяльны і прававы статус, дзяржаўныя паўнамоцтвы людзей. Адметны ў гэтым стылі спосабы выкладу інфармацыі — у формах прадпісання, канстатацыі і сцвярджэння. Паводле свайго прызначэння афіцыйны стыль звязаны з рэгламентацыяй і загадам, пры якіх моўнымі сродкамі (непасрэдна, у вуснай размове, ці апасродкавана, праз пісьмовую форму) наладжваюцца адносіны паміж афіцыйнымі асобамі, а таксама начальнікамі і падначаленымі, кіраўніцтвам і калектывам, — уладнымі і падуладнымі структурамі. Пры гэтым асаблівая адказнасць у валоданні афіцыйным стылем кладзецца на кіроўныя структуры ўсіх рангаў, бо менавіта яны вызначаюць і падтрымліваюць узровень маўленчай культуры, становяцца прыкладам і мерай ацэнкі для простых шараговых грамадзян.

Афіцыйны стыль з'яўляецца вынікам развіцця народнай свядомасці, фармуецца на лагічнай, інтэлектуальнай аснове, праявай чаго выступае абстрактная лексіка (**уяўленне, узровень, падыход, абмеркаванне, выкананне, павелічэнне** — звычайна ўтвораныя ад дзеясловаў назоўнікі).

Строгасць моманту вызначае адсутнасць у гэтым стылі эмоцый і пачуццяў, ацэначнасці, патрабаванне стрымліваць свае пачуцці, кіраваць імі. Заканамерныя формы афіцыйных адносін, тыповасць пэўных сітуацый вызначаюць упарадкаванасць, шаблоннасць, стандартнасць мовы, узгодненую з рознымі тыпамі афіцыйных дакументаў — распарадчых (загад, пастанова), арганізацыйных (статуты, палажэнні) арганізацыйна-распарадчых (пратакол), інфармацыйна-даведачных (даведка, зводка, акт) ды іншых дакументаў.

Як адлюстраванне ўсеагульнасці афіцыйных зносін у стылі замацаваўся неасабовы ці безасабовы выклад: без займеннікаў (**слухалі, пастанавілі**), формы загаднага ладу (усім **прыйсці** на сход), інфінітыва (без запрашэння не **заходзіць**).

Важным складнікам афіцыйнага стылю з'яўляюцца канцылярызмы (**з'яўляцца, мерапрыемства, у выніку таго, з мэтай, выконваць абавязкі, прымаць удзел** і інш.) Дастаткова шырока выкарыстоўваюцца агульнаўжывальныя нейтральныя словы. Як заўважае М.Я.Цікоцкі, «у афіцыйна-дзелавым стылі ўсе лексічныя, граматычныя і кампазіцыйныя асаблівасці маўлення складваліся аб'ектыўна, па традыцыі, і з'яўляюцца натуральнымі менавіта для гэтага стылю маўлення». Гэтыя традыцыі пачыналі старажытныя юрыдычныя помнікі. Пра стылёвую пераемнасць сведчаць аналізаваныя намі граматы, у якіх выразна акрэсліваюцца якасці, уласцівыя і сучаснаму афіцыйнаму стылю.

Практычная стылістыка

Мы арганізуем...

«Мы арганізуем і праводзім гурткі, навуковыя даклады, кансультацыі спецыялістаў, творчыя выступленні, семінары, курсы, гурткі, калектывы, канферэнцыі, выстаўкі, фестывалі, асамблеі, кангрэсы, сімпозіумы і іншыя грамадскія акцыі».

Гэта афіцыйнае выказванне мае выразныя адзнакі адпаведнага функцыянальнага стылю — безэмацыйнасць і строгасць зместу, спецыфічная лексіка, інфарматыўнасць. Аднак адсутнічаюць такія важныя рысы, як выразнасць, зразумеласць, кампазіцыйная ўпарадкаванасць, а таксама дакладнасць, лагічнасць і паслядоўнасць. Усе гэтыя якасці фармуюцца на сінтаксічным узроўні, праз спалучальнасць слоў. Цытаваны ўрывак складаецца з двух аднародных радоў: выказнікі **арганізуем і праводзім**, залежныя ад іх дапаўненні **лекцыі, гурткі, навуковыя даклады** (усяго 16 кампанентаў, некаторыя з якіх маюць свае залежныя словы, што ўскладняе разуменне зместу). Пры гэтым ужытыя назоўнікі складаюць розныя тэматычныя групы: абазначаюць аб'яднанні людзей (**гурток, калектыў**), формы дзейнасці (**лекцыя, выступленне**), культурныя мерапрыемствы (**фестываль, выстаўка**). Словазлучэнне **грамадскія акцыі**, пастаўленае ў канцы выказвання, мае абгульняльны ў адносінах да пералічаных слоў характар, аднак не звязана па значэнні са словамі **гурток, калектыў, даклад** і — у гэтым прычына недакладнасці і невыразнасці. Няправільна ўтвораны аднародныя рады: дапаўненні павінны суадносіцца з абодвума аднароднымі выказнікамі, тады як ужытыя назоўнікі **даклады, калектывы** ў моўнай сістэме не спалучаюцца з дзеясловам **арганізуем**, адпаведна і з дзеясловам **праводзім** не спалучаюцца назоўнікі **гурткі, даклады, выступленні**.

Звярніце ўвагу на форму выкладу афіцыйнай інфармацыі — ад першай асобы, што неўласціва арганізацыйным дакументам. Улічваючы заўвагі, прывядзём адзін з магчымых варыянтаў выпраўлення.

Арганізацыя займаецца навукова-метадычнай і грамадска-культурнай дзейнасцю:

стварае навуковыя і творчыя калектывы; ажыццяўляе кансультаванне і навучанне грамадзян; арганізуе і праводзіць семінары, кангрэсы, асамблеі і сімпозіумы; наладжвае выстаўкі і фестывалі; праяўляе сябе ў іншых грамадскіх акцыях [неабходна ўдакладніць, у якіх].

Неабходна памятаць, што зразумеласць і ўпарадкаванасць адпавядаюць глыбіні думкі, пастаяннай і ўніклівай працы са словам, працы над сабой.

З гісторыі красамоўства на Беларусі

Рубеж зарубити

***Ужо ў самых старых актах пераважае элемент жывой мовы народа...** Такім чынам, наша народная мова ў найбольш чыстым выглядзе ўвайшла ў пісьменства найперш цераз юрыдычную літаратуру.*

Максім Гарэцкі.

Адна з грамат полацкага князя Андрэя Альгердавіча захавалася ў напісанай лацінскім шрыфтам копіі XVIII стагоддзя, якая дае ўяўленне не толькі пра змест і стыль старажытнага дакумента, але і пра спецыфіку беларускай графікі. Удакладнім, што ў тэксце перададзена яркая фанетычная асаблівасць беларускай мовы — фрыкатыўны (працяглы) гук [г], пазначаны літарай h: joho, toho. Мяккасць зычнага паказвае літара і, цвёрды [л] перадаецца знакам ł, некаторыя з гукаў абазначаны літарнымі спалучэннямі [ч] — cz, [ш] — sz.

Грамата датуецца часам княжага ўладарання ў Полацку ў 1350—1378 ці 1381—1387 гадамі. У ёй юрыдычна афармлена перадача ўласнасці палачанам бацьку і сыну Корсакам. Як і дарчая князя Траецкаму манастыру, пра што была наша папярэдняя размова, гэты яго дакумент строга вытрыманы ў змесце і кампазіцыі, стандартызаваны ў форме выказвання. Падабенства абедзвюх грамат праяўляецца ў логіцы і моўнай форме выкладу — названы асобы юрыдычнага пагаднення (князь і Фёдар ды Дзмітрый Корсакі), акрэслена сутнасць справы (перадача ім паселішча Семянцова і прылеглых земляў), рэгламентаваны адносіны да ўласнасці, названа мера пакарання парушальнікаў. Усе кампазіцыйныя часткі графічна вылучаны, як і ў папярэдняй грамаце, пачынаюцца злучнікамі **а** (адсутнымі, аднак, ва ўступнай і заключнай фразах) — гэта ўпарадкоўвае выказванне, падкрэслівае яго строгую лагічнасць і паслядоўнасць:

Se az Kniaz wełyki Andrey Olherdowicz Połocko dały iesmy Fedoru y synu jeho Dmytriju seło Semencowo na Berezwiaczy.

A tomy sełu wełyły iesmo y Rubez zarubity...

A czerez tot rubez naszym ludem nenadobe chodyty nikomu...

A chto tot rubez perestupyt, dast kniaziu welikomy trzy hrywny zołota.

A prytom był kniaz Wasiley Drudzki, a Bratosza, a Hirdeni Lobercki(?).

A toho rubeza zarubati posyłały iesmo iezdakom Doniarku.

U joho pruwileu pieczat** [пячатка] **prywesistaia odna.

Як бачым, змест гэтай граматы шырэйшы, чым даравальнай Траецкаму манастыру. Адрозненні ў стылі залежаць ад асоб адрасатаў: мерай пакарання абрана грашовае спагнанне *тры грыўны золата*, а не праклён, як у папярэдняй.

У стылістычных адносінах звяртаюць на сябе ўвагу дзве акалічнасці. Першая — падрабязнае дэталізаванае і паслядоўнае пералічэнне межаў валодання: адлюстраваны рэльеф мясцовасці і напрамкі руху па ёй. Сістэмай арыентацыі абраны 18 прыродных аб'ектаў і населеных пунктаў. Яны ўводзяцца ў тэкст стылістычным прыёмам кампазіцыйнага стыку: завяршаюць фразу і пачынаюць наступную. У выніку словамі быццам абмалёўваецца, «зарубаецца» мясцовасць. Прывядзём урывак з такога ўпарадкаванага апісання: ***od reki od Bereswiaczy po reci po Prudyszczynu.., a ot werchowia od Pradyszcznaho rubez po mohu w ozerco w Demianoie, a od Demianoho dorohoiu ku Zaboru, a ot Zaboria dorohoiu ku ozercom...***

Адметна афармлена ў грамаце забарона паляваць і рыбачыць: ***A czerez tot rubez naszym ludem nenadobe chodyty nikomu ni z sobakoiu, a ni z peszneiu.*** Найменне паняцця (**паляванне**) па яго складніку (**сабака, пешня**) уласціва стылям з меншай рэгламентаванасцю моўных сродкаў. Абодва са стылёвых асаблівасцей лагічна звязаны з вуснай формай маўлення, пры якой сродкі афіцыйнага выказвання набліжаны да жывой гаворкі.

У параўнанні абедзвюх грамат выразней праяўляюцца іх адметныя стылёвыя рысы, падкрэсліваюцца сітуацыйна-зместавыя зрухі ў сродках выказвання, што сведчыць пра творчы падыход складальніка тэкстаў да мовы, яе гнуткасць і паслухмянасць — адпаведныя высокаму моўнаму майстэрству, уменню прамаўляць нават у такім сухім і шаблонным стылі, як афіцыйны. Элемент жывой мовы надае яму арыгінальнасць і нацыянальна-культурны каларыт, гарманізуе і сінтэзуе выказванне ў арганічную форму мыслення.

Ствараем энцыклапедыю «Новай зямлі»

Валянціна ВЫХОТА

Коласавы зернеткі

(Шматзначнасць нашых і нямецкіх слоў)

У той жа дзень, праз час каторы,
*Прыйшоў сюды Марцін з **каморы**,*
Наўперад ён праз час каторы
*Быў пры падлоўчым на **каморы**.*

Камора. 3. Уст. Кантрольны пункт лясніцтва (ТСБМ); камора уст. лесничество (РБС). У гэтым урыўку слова **камора** мае значэнне лясніцтва.

Падлоўчы. Ст. аб'ездчык; ляснічы (ТСБМ).

Аб'ездчык. 1. Работнік лясніцтва, які наглядае за вядзеннем лясной гаспадаркі на сваім участку і за работай леснікоў (ТСБМ).

«Памдзей» аб'ездчык быў няшкодны.

Да яго звяртаецца ляснічы:

— Ну, ягамосцю-аматору,
*Ці правяраў сваю **камору**?*
— Так, правяраў, панок, вядома.
Хіба мне служба незнаёма?
*— А шмат разоў быў на **каморы**?*
— Пяць раз, пам-дзею, з пазаўчора.

Для праверкі ляснічы выклікае каморнага лясніка Астаховіча Зыдора:

— Адказвай праўду мне, Зыдоры,
*Як ён даўно быў на **каморы**? —*

З кантэксту відаць, што слова **камора** азначае і ўчастак лесу.

У нямецкай мове словам Kammer, die называюцца дзяржаўныя ўстановы, дзяржаўныя палаты: Kammer f, 3. Kammer für Handelssachen отделение ландгерихта [суда земли] по торговым делам; Kammer der Technik Палата тэхнікі (GDRW).

У В.Ластоўскага — **камора.** *Камора мытная, камора судовая; каморнік.* Спецыяліст па межаванню зямельных надзелаў (ТСБМ).

Гісторыя слова *камора* гл. «Наша слова» № 23—24 (235—236), 1995 г.

Калі Міхал і пан Ксаверы
*Узышлі маўчком на двор **кватэры**.*
Міхал паноў кляне і лае
*А ён загад з **кватэры** мае*

Кватэра 2. Уст. Лясніцтва, памяшканне, дзе жыў ляснічы (ТСБМ). Слову *кватэра* ў гэтым сэнсе адпавядае ням. Forsterei f 1. лясніцтва; 2. дом ляснічага (GDRW).

Кватэра. Ням. Quartier, das, с.-в.-ням. quartier n. У 1210 г. пазычана з ст.-франц. quartier m 'чвэрць, чацвёртая частка', якое ўзыходзіць да лац. quartārius m 'чвэрць меры', яно ж у сваю чаргу ўзыходзіць да quartus 'чацвёрты'.

Культура мовы

Павал СЦЯЦКО

Крапівоўская проза — а не **крапівінская.** *«Крапівінская проза падрыхтавала і будучага драматурга».* (Павел Навуменка. Час вяртання даўгоў.//«Роднае слова», 1996, № 3. С. 14.) Форма «крапівінская» — памылковая.

У беларускай літаратурнай мове прыметнікавыя суфіксы з значэннем прыналежнасці **-ін-[-ын-], -оў [-аў, -ёў, еў]** і вытворныя ад іх **-інск-, -оўск-** маюць строгую заканамернасць свайго выкарыстання: **-ін[-ын]** далучаецца толькі да асновы назоўнікаў жаночага роду: *баба — бабін, матка — матчын, сястра — сястрын.* Да асновы назоўнікаў мужчынскага роду (асобы мужчынскага полу) далучаецца суфікс **-оў [-аў, -ёў, -еў]**: *ксёндз — ксяндзоў, брат — братаў, тата — татаў, дзядзька — дзядзькаў, бацька — бацькаў.* Гэтая заканамернасць поўнасцю захоўваецца і пры выкарыстанні ўскладненых суфіксаў (з элементамі -ск-) **-оўск- [-аўск-], -інск- [-ынск-]**: *бацькаўскі і бацькоўскі, мацярынскі* (гл.: Беларуска-рускі слоўнік. 1988, т.1, с. 680).

Таму натуральнымі ёсць формы: **«Скарынаўскі каляндар», «Крапівоўскія п'есы».** Формы кшталту «скарынінскія», «крапівінскія» ненармаваныя. Яны — не што іншае, як перанос на беларускую глебу расійскіх нормаў. Бо гэта ў расійскай мове выкарыстанне суфіксаў **-ин, -инск-** залежыць не ад роду ўтваральных назоўнікаў, а ад тыпу іх скланення, г.зн. усе назоўнікі жаночага і мужчынскага роду з канчаткам -а(-я) скланяюцца аднолькава (адносяцца да першага скланення) і да асновы іх далучаецца той самы суфікс *-ин* ці *-инск-:* мама — мамин, папа — папин, Скорина — Скоринин і Скорининский, Крапива — Крапивинский.

Ці трэба, маючы свае натуральныя формы, карыстацца чужымі, парушаючы літаратурную норму? Дык пільнуймася сваіх, беларускіх заканамернасцяў пры ўтварэнні прыналежных прыметнікаў і вытворных ад іх словаў!

Мікалай КРЫЎКО — беларушчына.
Алена ШЧУКА — англійшчына.

СЛОЎНІК СІНОНІМАЎ

ПО́ЗНІ і ПО́ЗНЫ (які надышоў, узнік, з'явіўся і пад. пазней звычайнага або вызначанага часу) *Ранняя вясна ці позняя, аднолькава гучна ў галінах зазелянелых бяроз спяваюць чырванагрудыя берасцянкі* (Ігнаценка). *Філістовіча пасадзілі ў самы кут, стары сеў з аднаго боку позняга госця, сын — з другога* (Паўлаў). *Ранняя птушка крылкі цярэбіць, а позняя вочкі трэ* (прыказка). *Прыйшлі багатыя і дурныя людзі і забілі яе* [птушкі] *і пiскляняты цяпер прападуць: вывадак позны* (Самуйлёнак). *Мой сябар.. моцна лае мяне за такое позняе спаннё. Трэба зараз жа ехаць з ім у маёнтак* (Бядуля), **ЗАПО́ЗНЕНЫ** *Паветра дыхала пахамі запозненай вясны* (Марціновіч). *Птушак шнур запознены, восенні праляцеў і скрыўся ў тумане* (Геніюш).

Позні. Сінанімічны рад адпаведных прыметнікаў у англійшчыне такі: **late, belated, overdue.** Дамінантай з'яўляецца **late**, а **belated** і **overdue** больш набліжаныя да бел. **запозненьі.**

1. **ПО́КАТАМ** (ляжаць, спаць і пад.: адзін каля аднаго, без абсалютнага парадку) *І ў пакоі, і ў калідорах, і на кухні покатам размяшчаліся людзі* (Корбан). *Покатам ляжалі выносныя сосны, ляжалі ўдоўж і накрыж* (Пестрак). *Сенажаць-трава Ляжа покатам, Стогне зелен бор Пад рукой маёй* (Купала), **УПО́КАТ** разм. *Хлопцы спалі на нарах у кутку ўпокат і трымаліся адной сям'ёй у працы і ў барачным жыцці* (Пестрак). *Ляжаць упокат зваленыя сосны, Галлё і друз паскіданы ў лаўжы* (Панчанка). *А на палянах — там, дзе бор. Пад салаўіны свіст і цюкат Ад вечара да позніх зор Зямля і ноч ляжаць упокат* [у вобразным ужыв.] (Матэвушаў).

2. **ПО́КАТАМ** разм. (са словамі **класціся, качацца, смяяцца, рагатаць** і інш.: моцна, гучна, нясцерпна смяяцца) *Зося і яе матка покатам клаліся са смеху* (Бядуля). *Каб ён ведаў, што я тут вытвараю! Смяяўся б покатам, цешыўся б* (Гартны). *Рудольф покатам зарагатаў* (Гартны), **УПО́КАТ** разм. *Чыгуначнікі аж упокат слаліся* [ад смеху] (Васілёнак). *Яна* [Вікця] *гаварыла Фэлікавым голасам, і за ёю амаль упокат рагаталі і хлопцы і дзяўчаты* (Далідовіч), **ПО́КАТНА** разм. *Галя покатна зарагатала* (Гартны).

3. **ПО́КАТАМ** (рухаць, перамяшчаць і пад.: пры дапамозе качэння) *Два калгаснікі канём.. выцягвалі бярвенне да дарогі і тут жа покатам грузілі на машыны* (Дуброўскі), **КО́ЦЯЧЫ** *Перамяшчаць калоду коцячы.*

4. **ПО́КАТАМ** (рухацца, перамяшчацца і пад.: верцячыся, рухацца ў адным напрамку — пра што-н. круглае, шарападобнае або пра чалавека, жывёлу) *Добра, што нас не мінулі дажджы: прабеглі па пожнях, прайшліся балотамі, па воўчых ярах пракаціліся покатам* (Рудкоўскі). *— Каціся покатам адсюль! — штурханула дзячыху Хвядосся* (Аношкін), **КО́ЦЯЧЫСЯ** *Калода перамяшчалася з узгорка коцячыся.*

Рэха Чарнобыля

Пратэстуе Акадэмічная суполка ТБМ

Акадэмічная Рада ТБМ накіравала афіцыйную заяву Старшыні Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь сп.Сямёну Шарэцкаму і Генеральнаму пракурору Рэспублікі Беларусь сп.Васілю Капітану.

У заяве выказваецца рашучы пратэст у сувязі з незаконным арыштам 26 красавіка 1996 г. арганізатараў і ўдзельнікаў традыцыйнага (з 1989 г.) жалобнага шэсця «Чарнобыльскі шлях» і санкцыянаванага ўладамі г.Менска мітынгу-рэквіема ля Палаца спорту, у прыватнасці, доктара фізіка-матэматычных навук, прафесара Юрыя Хадыкі, кандыдата філалагічных навук Лявона Баршчэўскага, філолага і распрацоўшчыка навуковай тэрміналогіі Вінцука Вячоркі — актыўных носьбітаў і прапагандыстаў роднага слова, вядомых навукоўцаў і таленавітых педагогаў, — а таксама дзесяткаў іншых грамадзян краіны, падставай для затрымання якіх нават далёка ад месца правядзення акцыі з'яўляліся беларуская мова і нацыянальная сімволіка (нагрудныя значкі «Пагоня», бел-чырвона-белы сцяжок, згорнуты сцяг).

Гэта, гаворыцца ў заяве, ёсць парушэнне элементарных правоў і свабод чалавека, гарантаваных Канстытуцыяй Рэспублікі Беларусь (шэраг артыкулаў Раздзела II), найперш права жыць і, усведамляючы смяротную небяспеку наступстваў чарнобыльскай атамнай катастрофы, публічна папярэджваць насельніцтва аб гэтай небяспецы і патрабаваць ад уладаў мабілізацыі ўсіх магчымых сродкаў дзеля забеспячэння будучыні беларускай нацыі. Такім неабыякавым грамадзянам трэба было паспрыяць, а не перагароджваць шлях, правакуючы іх на абурэнне і непажаданыя дзеянні, не збіваць дубінкамі інтэлігентных людзей са свечкамі ды потым у дзяржаўных сродках масавай інфармацыі абзываць «п'янымі і нідзе непрацуючымі». Крыўдна і жахліва.

Па-другое, падкрэсліваецца ў заяве, у чарговы раз праявілася дыскрымінацыя беларусаў па моўнай прыкмеце на сваёй этнічнай радзіме, у сваёй дзяржаве.

Акадэмічная суполка ТБМ просіць Вярхоўную Раду (Савет) і Пракуратуру Рэспублікі Беларусь тэрмінова ўмяшацца ў дадзеную справу і патрабуе неадкладнага вызвалення затрыманых грамадзян, недапушчэння ганебнага судовага працэсу.

Рэха Чарнобыля

Чарнобыльскі шлях на Украіне

З 12 па 27 красавіка міжнародная арганізацыя «FOR MOTHER EARTH» (За маці-Зямлю) праводзіла акцыю, прысвечаную дзесятым угодкам чарнобыльскай катастрофы. Удзельнікамі яе сталі некалькі дзесяткаў маладых людзей з Беларусі, Украіны, Славакіі, Германіі, Бельгіі, Фінляндыі, ЗША. Нашу краіну прадстаўлялі каля двух дзесяткаў асобаў, у тым ліку і сябра Светлагорскай раённай Рады ТБМ Алесь Мазур.

Акцыя пачалася з імшы, адслужанай у кіеўскай царкве памяці ахвяраў Чарнобыля. Потым яе ўдзельнікі на пляцы перад царквою зладзілі пэрформэнс, які ілюстраваў падзеі дзесяцігадовай даўніны і іх вынікі: людзі ў камбінезонах радыяцыйнай бяспекі нерухомыя падалі на зямлю, адзіны, які застаўся стаяць, быў убраны ў строй, што сімвалізаваў смерць. Так пачалася акцыя, працягам якой стала падарожжа ад Кіева да 30-кіламетровай зоны вакол Чарнобыля, маючай забруджанасць звыш 2 кюры. Уначы з 25 на 26 красавіка ўдзельнікі антыядзернай вандроўкі пікетавалі кантрольна-прапускны пункт на шашы, якая вядзе ў зону — са Славуціча ў Чарнобыль. Каля гадзіны ночы 26 красавіка яны, прыкаваўшы сябе кайданкамі да рэек, спынілі чыгуначны рух паміж Славуцічам і Чарнобылем. Удзельнікі акцыі на чыгунцы былі затрыманы міліцыяй. Інфармацыя аб гэтай падзеі прайшла па тэлевізійных каналах Украіны і шэрагу краін Заходняй Еўропы. 27 красавіка падарожнікі, вярнуўшыся ў Кіеў, збіраліся ўтварыць жывы ланцуг ад Міністэрства энергетыкі Украіны да музея Чарнобыля, але гэты чын быў забаронены ўладамі.

У.ПАНАДА.

Заявы

Не збівайце журналістаў, яны выконваюць свой прафесійны абавязак

Пад час шэсця па сталічнаму праспекту «Чарнобыльскі шлях-96» 26 красавіка і на першамайскай дэманстрацыі больш за 10 журналістаў былі збітыя (сярод іх значыцца і карэспандэнт «Нашага слова» Алесь Мікалайчанка), іншым калегам ахоўнікі парадку перашкаджалі выконваць прафесійны абавязак. З гэтай нагоды Беларуская асацыяцыя журналістаў прыняла заяву, дзе асаблівая ўвага звяртаецца на асабліва жорсткія дзеянні міліцыі адносна карэспандэнта беларускай службы радыё «Свабода» Эдварда Тарлецкага. У выніку ўдару спецдубінкай ён быў сур'ёзна паранены ў галаву. Карэспандэнт польскай «Gazety Wyborczej» Цэзары Галінські, акрэдытаваны ў Менску, таксама атрымаў удар дубінкай у твар. Акрамя таго, органамі міліцыі былі затрыманыя па абвінавачванні ў «хуліганстве» галоўны рэдактар другой праграмы Беларускага дзяржаўнага радыё («Радыё-2») Уладзімір Дзюба і вольны журналіст Алег Трызна.

Ахвярамі жорсткіх дзеянняў міліцыі 26 красавіка сталі таксама карэспандэнт Расійскага тэлебачання Леанід Свірыдаў, журналіст часопіса «Спадчына» Вячаслаў Ракіцкі.

«Гэта толькі некаторыя факты, якія сведчаць пра суцэльны гвалт з боку ўладаў, што панаваў на вуліцах сталіцы Беларусі... Падобным дзеянням няма і не можа быць ніякіх апраўданняў у цывілізаваным свеце», — падкрэсліваецца ў Заяве. На вялікі жаль, не абышлося без прыкрых інцыдэнтаў і пад час першамайскай дэманстрацыі ў Менску. Фотакарэспандэнту газеты «Рэспубліка» Леаніду Кушнеру адзнятую ім стужку засвяцілі. У карэспандэнтаў тэлекампаніі НТВ невядомыя асобы «ў цывільным» канфіскавалі відэакасету з матэрыялам. Незалежны фотакарэспандэнт Уладзімір Кармілкін быў дастаўлены ў міліцэйскі пастарунак за «ўдзел у мітынгу»(!)...

БАЖ заклікаў журналістаў усіх дэмакратычных краін праявіць салідарнасць са сваімі беларускімі калегамі, а таксама тымі карэспандэнтамі замежных выданняў, якія вымушаныя працаваць у Беларусі ва ўмовах поўнай непавагі да элементарных правоў Чалавека.

Свае заявы наконт збівання журналістаў прынеслі Беларускі Хельсінкскі камітэт, Беларускі ПЭН-цэнтр, Фонд галоснасці ў Маскве, іншыя грамадскія і грамадска-палітычныя арганізацыі Беларусі і Еўропы.

А.М.

ДА ЎВАГІ БУДУЧЫХ ФІЛОЛАГАЎ, ГІСТОРЫКАЎ, ДЫПЛАМАТАЎ, ЮРЫСТАЎ, ЭКАНАМІСТАЎ

ЛІЦЭЙ

Беларускага гуманітарнага адукацыйна-культурнага цэнтра

АБ'ЯЎЛЯЕ ПРЫЁМ

навучэнцаў на 1-ы курс (8-ы клас).

У ліцэі на паглыбленым узроўні вывучаецца літаратура, гісторыя, родная і замежныя мовы, гісторыя культуры, матэматыка (з 10-га класа). Як першая замежная мова вывучаюцца: англійская, нямецкая, французская, іспанская, як другая — лацінская, польская, чэшская, англійская, нямецкая і іншыя мовы.

У ліцэй прымаюцца на конкурснай аснове навучэнцы, якія паспяхова скончылі 7 класаў. Свайго інтэрната ліцэй не мае.

Навучанне бясплатнае. Асноўная мова навучання — беларуская.

Пры паступленні праводзяцца наступныя іспыты:

28 траўня — бел. мова (дыктоўка)

31 траўня — гісторыя Беларусі (пісьмова)

3 чэрвеня — тэст на агульнае інтэлектуальнае развіццё (пісьмова), замежная мова (вусна).

4 чэрвеня 1996 г. праводзіцца гутарка членаў прыёмнай камісіі з абітурыентамі, якія атрымалі найбольшую колькасць балаў. У гэтую колькасць залічваецца гадавая адзнака за 7-ы клас па матэматыцы.

Абітурыенты павінны прадставіць у камісію наступныя дакументы: асабістую заяву, мед. даведку (форма 286), завераны пячаткай табель паспяховасці за 7-ы клас.

Дакументы прымаюцца па 27 траўня (табель паспяховасці — 27—28 траўня) па адрасе: 220050, г.Менск, вул.Кірава, 21, пакой сакратара. Тэлефоны для даведак: 2-27-32-77, 2-27-54-42.

Маладая Беларусь

Пачаў выпускацца «Веснік Ліцэя»

Не так даўно навіна, якая абляцела ліцэй пры БДУ, стала рэальнасцю. Быў выдадзены першы нумар часопіса «Веснік Ліцэя». Падстава была. І нават не адна. Па-першае, дзень нараджэння ліцэя (яму споўнілася 6 год). Па-другое, часопіс — хоць нейкая, але база дзеля будучых філолагаў, журналістаў, гісторыкаў, фізікаў і ўсіх тых, у каго закладзена прага ведаў, доследаў, павышаная цікаўнасць да навукі. Не менш важна і тое, што «Веснік Ліцэя» згуртаваў вакол сябе аўтарскі актыў з ліку педагогаў і ліцэістаў. З дапамогай амаль што 80-ці старонак гэтага выдання кожны чытач узбагаціць сваю эрудыцыю. Напрыклад, па-новаму зірне на перыядычны закон Дз.Мендзялеева, даведаецца аб агульнай мове зямлян, пазнаёміцца з літаратурнымі творамі самых ліцэістаў і атрымае магчымасць папрактыкавацца ў вырашэнні мудрагелістых задач. Гэта ўсё добра. Але ёсць, канешне, і свае мінусы.

Па-першае, ліцэй існуе пры Беларускім дзяржаўным універсітэце. Але ж беларускае слова не вельмі часта сустракаецца на старонках «Весніка». Тры—чатыры артыкулы, нягледзячы на тое, што многія з іх можна было б напісаць на беларускай мове. Побач з асобнымі словамі «всеобщего языка землян» значыцца іхні пераклад... на ўсё той жа расійскай мове, а вось на пераклад у беларускую месца не знайшлося. Балюча за сваю родную мілагучную мову. Безумоўна, Блок, Мендзялееў — яны расійцы і зневажаць іх мовы сэнсу няма, але ж і сваю абязддольваць не трэба. Паліграфія, якасць паперы, падборка матэрыялаў заслугоўваюць пахвалы. Але кепска, што ні аўтары, ні рэдакцыя роднага слова не заўважалі, быццам яго наогул не існуе.

Але гэта першы крок. І, спадзяюся, крок наперад. Не буду браць на сябе права нейкага там суддзі. Але сваё меркаванне выказаць усё ж вырашыла. Пажаданне часопісу і яго аўтарам адзінае: імкніцеся наперад, але ж і азірайцеся назад. Каб на гэтым шляху ніколі не забыцца пра адказ на пытанне Янкі Купалы «А хто там ідзе?»

Успомнілі? «Беларусы», — адказаў пясняр.

Г.НАДЗЕЙКА, ліцэістка.

Беларусь—Германія: новае асэнсаванне

Нашыя адносіны з немцамі ў розныя часы складваліся неаднолькава. Былі і войны, але існавалі і гандлёвыя, а таксама культурныя сувязі. Калісьці ў нас была нават агульная дзяржаўная мяжа. На карце БНР яна невялікая, але ў 1939 годзе мела большую працягласць. Цяпер мы, не маючы гэтай мяжы, тым не менш, усё часцей згадваем гісторыю беларуска-нямецкіх стасункаў, імкнёмся зрабіць разнастайныя кантакты шчыльнейшымі.

Менавіта такім кантактам прысвечаны трэці нумар інфармацыйна-аналітычнага і культуралагічнага бюлетэня «Кантакты і дыялогі», які выдаецца ў Менску. На гэты раз яго чарговы выхад прымеркаваны да пасяджэння Круглага стала «Беларуска-нямецкае гісторыка-культурнае ўзаемадзеянне: гісторыя і сучаснасць», якое адбылося 29—30 красавіка. У бюлетэні чытач знойдзе артыкул Г.Сагановіча «Полацк і інфлянцкія немцы ў XIII ст.». У.Сакалоўскага «Беларускае Адраджэнне і далучэнне нямецкіх вучоных да даследавання беларускай культуры», Р.Ліндэнера «Беспераныннасць і зменлівасць у гістарычным мысленні беларусаў» і інш. На гэтую тэму сапраўды ёсць шмат чаго казаць, пісаць. Дапытлівы чытач, узяўшы ў рукі гэты змястоўны нумар бюлетэня, зможа паразважаць самастойна пра сказанае ў публікацыях, выказаць свае меркаванні наконт разглядаемай праблемы.

Увогуле, мінуў час састарэлых стэрэатыпаў, калі мы бачылі на экранах прымітыўныя савецкія фільмы пра вайну, у якіх немцаў паказвалі ў карыкатурным абліччы. Нямецкі народ і ягоная культура маюць шмат слаўнага ў гісторыі. Гэта беларусы ў многім яшчэ толькі адкрываюць для сябе.

Генадзь КАЖАМЯКІН.

ФІЛАСОФІЯ ПА-БЕЛАРУСКУ

З'явілася выданне *Філасофія: Вучэб. дапаможнік Выд. 2-е перапрац. і дап. Мн., 1996.* Кніга прызначана для студэнтаў і выкладчыкаў ВНУ, іншых навучальных установаў, настаўнікаў. У дапаможніку ёсць раздзелы: Філасофская прапедэўтыка; Філасофскае разуменне свету; Праблема метаду ў філасофіі; Пазнанне. Навуковае пазнанне; Сацыяльная філасофія. Грамадства — сістэма, якая развіваецца.

Цікава адзначыць, што ў кнізе друкуюцца главы: «Гісторыя рускай філасофіі» і «Філасофская думка на Беларусі». Варта задумацца: чаму апошняя з названых главаў не названая так: «Гісторыя беларускай філасофіі»? Акрамя таго, паўстае пытанне: што значыць руская? Ці то гэта маецца на ўвазе прыналежная да старажытнай Русі? А мо, тут сучасная афіцыйная трактоўка слова «рускі»? Бо, сапраўды, спачатку, гаворачы пра «рускую» філасофію, аўтар называе, напрыклад, імя Кірылы Тураўскага, пра якога ідзе гаворка і ў главе «Філасофская думка на Беларусі». У першай главе, акрамя ўсяго, гаворыцца перш пра «айчынную філасофію», пра старажытную Русь. Тут можна думаць: гаворка — пра тое, што мае дачыненне да нас. Але ў гэтай жа главе называюцца імёны Д.Фанвізіна, А.Радзішчава, П.Чаадаева, М.Бярдзяева... І гэта айчынная філасофія?

Без памылак, на жаль, выданне не абышлося. У главе, прысвечанай беларускай філасофскай думцы, напісана пра спаленне трактата К.Лышчынскага «Аб існаванні Бога». Але атэіст Лышчынскі, як вядома, з'яўляецца аўтарам трактата «Аб неіснаванні Бога» («De non existentia Dei»).

У вогуле ж, выданне чытаецца з цікавасцю. Аўтары намагаліся разглядаць праблемы з пазіцыі агульначалавечых каштоўнасцяў, дасягненняў гісторыі філасофіі, сучаснай навукі і сацыяльнай практыкі. Але вось у першым раздзеле чытаем: «...шмат якія культурныя і эстэтычныя каштоўнасці антычнай эпохі перажылі гібель цывілізацыі, якая спарадзіла іх, захаваліся і зараз як агульначалавечыя каштоўнасці з'яўляюцца важнейшым элементам духоўнай культуры чалавецтва.

Такія ж адносіны павінны быць і да каштоўнасцей гістарычнай эпохі савецкага народа, звязанай з Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыяй...» Як бачым, па-ранейшаму — Вялікая Кастрычніцкая.

Наогул, у прадмове «Да чытача» гаворыцца: «...аўтары не прэтэндуюць на ісціну ў апошняй інстанцыі і гатовы з удзячнасцю прыняць заўвагі і прапановы ўдумлівага чытача ці субяседніка». Дык жа чытай, думай і разважай, чытач.

Кніжнік.

Праграма тэлебачання на тыдзень

Панядзелак, 20 траўня

Беларускае тэлебачанне
7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст. Нерухомасць.
8.00 «Колер папараці». Фільм-канцэрт.
8.50 «Корцік» («Беларусьфільм»). 1 і 2 ч.
11.10 Мультфільмы.
11.40 Тэлевізійны Дом кіно. «Вобразы кахання». I Міжнародны фестываль маладых акцёраў кіно «Міс і містэр Сінема».
12.10 «Першая скрыпка». Памяці народнага артыста Беларусі Льва Гарэліка.
15.00 Навіны.
15.15 «Фліпер».
15.40 ТБ — школе. Выяўленчае мастацтва. IV кл. Віды і жанры выяўленчага мастацтва.
16.00 Майстэрня. Паэт Алесь Звонак.
16.30 «На добры лад». Перадача з Віцебска.
16.50 Параграф. Прафарыентацыя выпускнікоў школ.
17.20 «Крок». Правінцыя.
17.50 Эканамікст. Нерухомасць.
18.00 Адкрыццё тэлефорума «Экамір-96». Канцэрт фальклорных калектываў.
19.00 Навіны (сурдаперакл.).
19.10 «Крок». «Рызыка-версія».
19.45 «Гэта мы не праходзілі...». Беспрацоўе і рынак працы.
20.00 «Востры вугал». Прэзумпцыя невінаватасці. Перадача па пісьмах гледачоў.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.45 Спартыўны тэлекур'ер.
22.10 «Цені забытых продкаў». М.ф.
23.45 «Экамір-96». Дзённік.
23.55 Тэлеанонс.
24.00 Навіны.

Канал «Расія»
17.20 Тэлечасопіс «О.Т.».
17.30 L-клуб.
18.15 «Выбірай, бо прайграеш».
18.25 Грамадзянская абарона.
19.00, 22.00, 23.30 Весткі.
19.35, 21.10 Выбары-96.
19.50 «Санта-Барбара».
20.40 «Бочка мёду». А.Арканаў.
21.30 «Рускі транзіт». М.ф. 1 і 2 ч.
23.45 Лепшыя гульні НБА.

Санкт-Пецярбург
13.00, 13.55, 14:55, 15.55, 17.55, 18.55, 19.55, 20.55, 21.55 Інфарм ТБ «Цяпер».
13.05 Тэрмін адказу — сёння.
13.35 Парады садаводам.
13.45, 20.35 Тэлеслужба бяспекі.
14.05 «Першае каханне». Серыял.
15.05 Паўлаўск.
16.05 Стыль жыцця.
16.10 «Люстэркі Эрмітажа». Т.ф.
16.20 «Вялікія прыгоды Мэдса». Мультф.
16.25 «Філасофія па Філу». Серыял для падлеткаў. 1 ч. (Францыя).
16.55 Спартыўны агляд.
17.05 Толькі без панікі.
17.30, 18.05 Дзіцячае ТБ. «Паласатая музыка». Казка за казкай.
18.35 Вялікі фестываль.
19.05 «Першае каханне». Серыял.
20.05 Выбіраем Прэзідэнта. Ю.П.Уласаў.
20.45 «Што наша жыццё...»
21.00 Спорт.
21.05 Канцэрт Вікі Цыгановай.
22.05 «На ноч гледзячы». Забаў. праграма.
22.20 «Жанаты халасцяк». М.ф. (Расія).

Аўторак, 21 траўня

Беларускае тэлебачанне
7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны
8.15 Аўта-парк.
8.30 Абібок.
9.00 ТБ — школе. Выяўленчае мастацтва. IV кл. Віды і жанры выяўленчага мастацтва.
9.20 «Гэта мы не праходзілі...» Эканам. праграма.
9.35 «Корцік» («Беларусьфільм»). 3 ч.
10.45 Мультфільмы.
11.05 «Не згубі дрэва жыцця». Д.ф.
11.55 Музыка без межаў. Муз.-інфарм. праграма.
12.35 «Цыганка Аза». М.ф.
15.00 Навіны.
15.15 «Усё пра ўсё».
16.10 ТБ — школе. Беларуская літаратура. XI кл. Сучасная беларуская драматургія.
16.35 Педагагічны экран. Навука і вышэйшая школа.
16.50 «Гомель-96». Вынікі тэлефестывалю да 10-годдзя чарнобыльскай катастрофы.
17.20 Урокі Наталлі Наважылавай.
18.00 «На схілах старажытнага вулкана». Д.ф.
18.15 Будзьце здаровы.
18.25 Эканамікст.
18.35 «3 х 1». Муз. перадача.
18.50 Навіны (сурдаперакл.).
19.05 «Кобра». Т.с . 4-я ч.
20.05 Вертыкаль.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 Музычны антракт.
22.05 «Вяртанне Батэрфляй». М.ф.
23.40 Тэлеанонс.
23.50 «Экамір-96».
24.00 Навіны.

Канал «Расія»
6.15 «Дон Кіхот». Мультсерыял.
6.45, 7.50, 19.35, 21.10 Выбары-96.
7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00, 23.50 Весткі.
7.20 У гэты дзень...
7.30 Дзелавая Расія.
8.05 «Аблічча з вокладкі» А.Аліна.
8.20 L-клуб.
9.05 «Санта-Барбара».
9.55 Кліп-антракт.
13.50 Таццяна Шмыга.
14.20 Футбол без межаў.
14.50 21 кабінет.
15.20 «Новая сям'я». Д.ф. цыкла «Перамена ў маім жыцці» (Турцыя).
15.35 Там-там навіны.
15.50 Каляндар.
16.20 Расія ў асобах.
16.45 Кліп-антракт.
16.55 «Дзяўчынка з заўтра».
17.20 Тэлечасопіс «Здароўе».
17.30 Працей простага.
18.00 «Нічога, акрамя».
18.15 «Выбірай, бо прайграеш».
18.25 Надзвычайны канал.
19.50 «Санта-Барбара».
20.40 Джэнтльмен-шоў.
21.30 «Рускі транзіт». М.ф. 3 і 4 ч.

Санкт-Пецярбург
11.55, 12.55, 13.55, 14.55, 15.55, 17.55, 18.55, 19.55, 20.55, 21.55 Інфарм ТБ «Цяпер».
12.05 «Першае каханне». Серыял.
13.05 Тэрмін адказу — сёння.
13.35 Парады садаводам.
13.45, 20.35 Тэлеслужба бяспекі.
14.05 «Спякота ў Акапулька». Серыял. 1 ч.
15.05 «Запісана залатымі літарамі». Т.ф.
15.35 Авертайм.
16.05 Стыль жыцця.
16.10 «У засені ліпавых алей». Т.ф.
16.20 «Вялікія прыгоды Мэдса».
16.25 «Філасофія па Філу». Серыял.
16.55 Спартыўны агляд.
17.05 Толькі без панікі.
18.35 Вялікі фестываль.
19.05 «Першае каханне». Серыял.
20.05 Сустрэча з Л.Долінай.
20.45 «Што наша жыццё...»
21.00 Спорт.
21.05 «Спякота ў Акапулька». 1 ч.
22.05 «На ноч гледзячы».
22.20 «Маленькі апакаліпсіс». М.ф. (Францыя—Італія).

Серада, 22 траўня

Беларускае тэлебачанне
7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.15 «Звычайныя цуды». Канцэрт.
9.00 ТБ — школе. Беларуская літаратура. XI кл. Сучасная беларуская драматургія.
9.35 «Кобра». 4-я ч.
10.25 «Зорная ростань». Тэлеконкурс маладых артыстаў эстрады.
11.05 Сядзіба. Праграма для дачнікаў.
11.35 Відзьма-нявідзьма.
12.35 «Бронзавая птушка» («Беларусьфільм»). 1 ч.
15.00 Навіны.
15.15 «Фліпер».
15.40 Вяскоўцы. Менская гароднінная фабрыка.
16.10 Аркестр «Няміга» і дырыжор Дэвід Андрэ (ЗША).
17.00 Крэда. Ці быць ядзернай энергетыцы на Беларусі.
17.20 Госці ў хату. Культурнае і эканамічнае жыццё Польшчы.
18.00 «Зорка-палын». Чарнобыль: праблемы і вырашэнні.
18.25 Эканамікст.
18.35 «3 х 1».
18.50 Навіны (з сурдаперакладам).
19.00 Адкрыццё I Нацыянальнага фестывалю «Музыка і тэатр». 1-е аддзяленне. Трансляцыя.
20.00 «Хто гэта?».
20.05 Супергол.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.05 «Закон Бэрка». 8-я ч.
23.05 «Экамір-96».
23.15 I Нац. фестываль «Музыка і тэатр». 2-е аддзяленне (у запісе). У перапынку (24.00) — Навіны.
0.40 Каралеўскае паляванне.

Канал «Расія»
6.15 «Дон Кіхот».
6.45, 7.50, 19.35, 21.10 Выбары-96.
7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00, 23.20 Весткі.
7.20 У гэты дзень...
7.30 Дзелавая Расія.
8.05 Працей простага.
8.35 «Бочка мёду». А.Арканаў.
9.05 «Санта-Барбара».
9.55 Кліп-антракт.
13.50 Людміла Зыкіна.
14.20 «Гладыятары».
15.15 Чароўны чамадан.
15.30 Там-там навіны.
15.45 Дзеці — дзецям.
16.20 Расія ў асобах.
16.50 «Дзяўчынка з заўтра». Т.с. (Аўстралія).
17.15 Заставайцеся ў капелюшы.
17.45 Свая гульня.
18.15 «Выбірай, бо прайграеш».
18.25 Да Масквы — далёка...
19.50 «Санта-Барбара».
20.40 Сам сабе рэжысёр.
21.30 «Рускі транзіт». 5 і 6 ч.
23.45 Арт-абстрэл.

Санкт-Пецярбург
11.55, 12.55, 13.55, 14.55, 15.55, 17.55, 18.55, 19.55, 20.55, 21.55 Інфарм ТБ «Цяпер».
12.05 «Першае каханне». Серыял.
13.05 Тэрмін адказу — сёння.
13.35 Парады садаводам.
13.45, 20.35 Тэлеслужба бяспекі.
14.05 «Спякота ў Акапулька».
15.05 «Нам рана жыць успамінамі». Канцэрт.
16.05 Стыль жыцця.
16.10 «Каваль». Т.ф.
16.20 «Вялікія прыгоды Мэдса».
16.25 «Філасофія па Філу».
16.55 Спартыўны агляд.
17.05 Толькі без панікі.
18.35 Вялікі фестываль.
19.05 «Першае каханне». Серыял.
20.05 Выбіраем Прэзідэнта. У.В.Жырыноўскі.
20.45 «Што наша жыццё...»
21.00 Спорт.
21.05 «Спякота ў Акапулька».
22.05 «На ноч гледзячы».
22.20 Футбол. «Зеніт» — «Дынама» (Тбілісі).

Чацвер, 23 траўня

Беларускае тэлебачанне
7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.15 «Поспех у мужчын. Кароткі даведнік». Д.ф.
9.15 Мультфільмы.
9.45 «Бронзавая птушка». 2 ч.
10.50 Каралеўскае паляванне.
11.30 «Гульня ўсур'ёз». Д.ф.
11.55 I Нац. фестываль «Музыка і тэатр». А.Багатыроў. Опера «У пушчах Палесся» (Фонд).
15.00 Навіны.
15.15 «Фліпер».
15.40 Радавод. «Ты ляці, страла!» Святкаванне Ушэсця ў Веткаўскім раёне.
16.20 ТБ — школе. Выяўленчае мастацтва. VII кл. Гісторыка-культурная спадчына Беларусі.
16.50 Урокі Наталлі Наважылавай.
17.20 Арсенал. Праграма для вайскоўцаў.
18.00 «Чым багаты...» Аздараўленне дзяцей у санаторыі «Беларусь» (Летува).
18.15 «Ой, лятала шэра перапёлка» («Беларусьфільм»). Д.ф.
18.25 Эканамікст.
18.35 « 3 х 1».
18.50 Навіны (з сурдаперакладам).
19.05 «Кобра». 5-я ч.
19.55 Латарэя «Тваё жыллё». Рэпартаж з першага тура шоў-розыгрышу.
20.05 «Оскар». Тэлегульня.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.55 Музычны антракт.
22.05 «Закон Бэрка». 9-я ч.
23.05 «Экамір-96».
23.15 «Крок».
23.45 Тэлевізійны Дом кіно. Міжнародны фестываль у Анталіі (Турцыя) і фільмы — удзельнікі фестывалю «Залаты Віцязь». У перапынку (24.00) — Навіны.

Канал «Расія»
6.15 «Дон Кіхот».
6.45, 7.50, 19.35, 21.10 Выбары-96.
7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00, 23.00 Весткі.
7.20 У гэты дзень...
7.30 Дзелавая Расія.
8.05 Свая гульня.
8.35 Сам сабе рэжысёр.
9.05 «Санта-Барбара».
9.55 Кліп-антракт.
13.50 Фрэнк Сінатра.
14.20 Рэпарцёр.
14.35 Пілігрым.
15.15 Кліп-антракт.
15.20 Кенгуру.
15.35 Там-там навіны.
15.50 Каляндар.
16.20 Расія ў асобах.
16.45 Кліп-антракт.
16.55 «Дзяўчынка з заўтра».
17.20 Залатая візітка.
17.30 Працей простага.
18.00 Нічога, акрамя.
18.15 «Выбірай, бо прайграеш».
18.25 «Шостае пачуццё». М.Міхалкоў.
19.50 «Санта-Барбара».
20.40 Эх, дарогі!
21.30 «Камедыя строгага рэжыму». М.ф.
23.15 Пеўчыя біенале «Масква — Санкт-Пецярбург». С.Ларэн.

Санкт-Пецярбург
11.55, 12.55, 13.55, 14.55, 15.55, 17.55, 18.55, 19.55, 20.55, 21.55 Інфарм ТБ «Цяпер».
12.05 «Першае каханне». Серыял.
13.05 Тэрмін адказу — сёння.
13.35 Парады садаводам.
13.45, 20.35 Тэлеслужба бяспекі.
14.05 «Спякота ў Акапулька».
15.05 «Кантрасты». Канцэрт.
16.05 Стыль жыцця.
16.10 «Рэха над плошчай». Т.ф.
16.20 «Вялікія прыгоды Мэдса».
16.25 «Філасофія па Філу».
16.55 Спартыўны агляд.
17.05 Толькі без панікі.
18.35 Вялікі фестываль.
19.05 «Першае каханне».
20.05 «Я — геній».
20.45 «Што наша жыццё...»
21.00 Спорт.
21.05 «Спякота ў Акапулька».
22.05 «На ноч гледзячы».
22.20 «Чужы дом». М.ф.

Пятніца, 24 траўня

Беларускае тэлебачанне
7.30 Ранішні кактэйль.
7.50 Эканамікст.
8.00 Навіны.
8.15 «Яшчэ не вечар...». Госць праграмы — Валянціна Коласава.
8.30 «Карнавал». Канцэрт.
9.00 ТБ — школе. Беларуская літаратура. Выяўленчае мастацтва. VII кл. Гісторыка-культурная спадчына Беларусі.
9.30 «Кобра». 5-я ч.
10.20 I Нац. фестываль «Музыка і тэатр». Д.Смольскі. Опера «Сівая легенда».
12.00 «Бронзавая птушка» («Беларусьфільм»). 3-я ч.
15.00 Навіны.
15.15 Адкрыццё форуму нацыянальных культур Беларусі.
16.15 Тэлеанонс.
16.20 Адкрыццё V Міжнароднага кінафестывалю славянскіх і праваслаўных народаў «Залаты Віцязь».
17.15 «Кантрасты». Прававая праграма.
18.00 Дзень славянскай пісьменнасці.
18.15 Майстэрня. Мастак Леанід Лапчынскі.
18.40 Эканамікст.
18.50 Навіны (сурдаперакл.).
19.05 «Кобра». 6-я ч.
19.55 «Экамір-96».
20.10 «Міжнародны кур'ер». Падзеі, факты, каментары.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.05 «Закон Бэрка». 10-я ч.
23.05 «12, або На ноч гледзячы».
23.25 Акалада.
23.55 Тэлеанонс.
24.00 Навіны.

Канал «Расія»
6.15 «Дон Кіхот».
6.45, 7.50, 19.35, 21.10 Выбары-96.
7.00, 10.00, 16.00, 19.00, 22.00, 22.40 Весткі.
7.20 У гэты дзень...
7.30 Дзелавая Расія.
8.05 Працей простага.
8.35 Эх, дарогі.
9.05 «Санта-Барбара».
9.55 Кліп-антракт.
13.50 Валянціна Панамарова.
14.20 «Абзац».
15.15 Чароўны чамадан.
15.30 «Не перажывай...»
15.45 Там-там навіны.
16.20 Расія ў асобах. «Палехскія майстры».
16.50 «Зора». М.ф.
17.45 Ю.Антонаў.
18.15 «Выбірай, бо прайграеш».
18.25 Вертыкаль.
19.50 «Санта-Барбара».
20.40 Маскі-шоў.
21.30 Інфарм.-забаў. праграма.
23.10 Подыум.
23.55 «Дафніс і Хлоя». М.ф.

Санкт-Пецярбург
11.55, 12.55, 13.55, 14.55, 15.55, 17.55, 18.55, 19.55, 20.55, 21.55 Інфарм ТБ «Цяпер».
12.05 «Першае каханне».
13.05 Тэрмін адказу — сёння.
13.35 Парады садаводам.
13.45, 20.35 Тэлеслужба бяспекі.
14.05 «Спякота ў Акапулька».
15.05 «Паўлаўскія музы». Канцэрт.
16.05 Стыль жыцця.
16.10 «Помнік». Т.ф.
16.20 «Вялікія прыгоды Мэдса».
16.25 «Філасофія па Філу».
16.55 Спартыўны агляд.
17.05 Толькі без панікі.
18.35 Вялікі фестываль.
19.05 «Першае каханне».
20.05 «Без назвы». Гумар.
20 45 «Што наша жыццё...»
21.00 Спорт.
21.05 «Спякота ў Акапулька».
22.05 «Як быць каханымі».
22.20 «Калье Шарлоты». (Расія). М.ф. 1-я ч.

Субота, 25 траўня

Беларускае тэлебачанне
8.00 Навіны.
8.15 Алімпійскі сілуэт. Тэніс.
8.35 Існасць.
9.15 Здароўе.
9.50 Урокі Наталлі Наважылавай.
10.20 «Усё пра ўсё».
11.05 «Ералаш».
11.25 Свет прыроды і захапленняў.
12.10 Вандроўнік.
12.40 Форум нацыянальных культур Беларусі.
12.55 Шматгалоссе.
13.25 Еўрапейская дваццатка. Муз. праграма.
14.10 Калаж. Праграма для дзелавых людзей.
14.40 Беларускі дом.
15.20 Форум нацыянальных культур Беларусі.
15.40 «Зорная ростань». Тэлевізійны конкурс маладых артыстаў эстрады.
16.20 Чацвёртае вымярэнне. Навукова-асветніцкая праграма.
17.15 Форум нацыянальных культур Беларусі.
17.30 Галерэя. Дыктар Ільля Курган. Аўтарская праграма Таццяны Ягоравай.
18.00 Закрыццё тэлефоруму «Экамір-96».
19.20 «Ганна Карэніна». М.ф. 1-я ч.
20.40 Калыханка.
21.00 Навіны.
21.40 «Экамір-96». Спец. выпуск.
21.55 «Сінема». Ф.Феліні. «І карабель плыве». (Італія). М.ф. 1-я ч.
23.15 Відзьма-нявідзьма.
0.15 Цёмны пакой. Кантрабанда.

Канал «Расія»
7.00, 13.00, 19.00, 22.00, 22.25 Весткі.
7.20 У гэты дзень...
7.30 Усяго патроху.
8.20 «Мядзведзь Барні на прыродзе», «Барні-агароднік», «Мядзведзь, які не мог заснуць». Мультфільмы.
8.45 «Ваўкулакія, або Загадка доктара Нікадзіма».
9.00 Залаты ключык.
9.15 Прадоўжанка.
9.30 Вуснамі дзіцяці.
10.00 Весткі ў адзінаццаць.
10.15 Добрай раніцы, Еўропа.
10.45 Падарожжа «Інвайт».
11.00 Парламенцкі тыдзень.
11.45 Аблічча з вокладкі.
12.00 Рускае поле.
12.30 Праграма Я.Еўтушэнкі.
13.20 Дэ факта.
13.50 «Жанчына са сродкамі». М.ф. (Вялікабрытанія). 5-я ч.
14.40 Бясконцае падарожжа.
15.20 Песня Расіі.
16.15 Антрэпрыза. М.Акімаў.
17.10 Каму верыць?
17.50 «Мядзведзь Барні і дзікі мёд». Мультфільм.
18.00 Двайны партрэт.
19.35 Аншлаг і Ко.
20.30 Рэпарцёр.
20.50 «Готыка». М.ф. (Вялікабрытанія).
20.40 Суботні вечар з групай «Квін».

Санкт-Пецярбург
8.55, 10.55, 12.55, 14.55, 18.55, 20.55 Інфарм ТБ «Цяпер».
9.05 «Страсці-мардасці».
9.20 Уік-энд з дэтэктывам.
9.50 «Музыка гадзінніка». Т.ф.
10.00 «Гонар маю». Вайсковы агляд.
10.20 «Непазнанае». Н/п праграма.
11.05 Стыль жыцця.
11.10 Ток-шоў «Наўздагад».
11.40 Па ўсёй Расіі.
11.55 Мы і банк.
12.15 Яшчэ адна Расія.
12.40 «Старое танга». Л.В.Уцёсаў.
13.05 Мільён за разгадку.
13.20 «Раніца без адзнак». М.ф.
14.25 Спявае В.Лебедзь.
15.05 Эрмітаж.
15.20 Парадоксы гісторыі. Княгіня Дашкава выклікае на дуэль.
15.50 Дзіцячае ТБ. Там, дзе жыве Павуціныч.
16.25 «Баламуты». Забаў. праграма для дзяцей.
16.55 Спартыўны агляд.
17.05 Канцэрт духавых аркестраў.
18.20 «Дрэнная прыкмета». М.ф.
19.05 Прафесійны бокс. Чэмпіянат Еўропы.
20.30 «Фіеста» паветраных шароў.
21.05 Блеф-клуб.
21.45 «Кальe Шарлоты». М.ф. 2-я і 3-я ч.

Нядзеля, 26 траўня

Беларускае тэлебачанне
8.00 «Пра тое, як...». Музычны фільм.
8.10 Кола часу. Да 75-годдзя прыняцця НЭПа.
8.40 «Конан». 22-я ч.
9.05 Фестываль «Тэлебом» у Магілёве. Фінал. 2-я ч.
10.15 Студыя «Калыханка». «Уся справа ў капелюшы». Забаўляльна-пазнавальная віктарына для маленькіх.
10.45 «Святочны аўтограф». Праграма да Дня хіміка.
11.25 Усё нармальна, мама! Забаў. праграма.
11.55 Тураб'ектыў. Падарожжы, сустрэчы, адпачынак.
12.15 Пераможца. Спартыўная праграма.
12.35 Лепшыя хіты MTV.
13.05 «Вяршыня свету». Падвядзенне вынікаў тэлегульні за травень.
13.40 Аўта-парк.
13.55 Таямніцы свету. «Дзікі поўдзень». Н/п серыял (Новая Зеландыя).
14.25 Госці ў хату. Егіпецкія замалёўкі.
14.35 Тэатр у фатэлі.
15.15 Віншуем вас! Муз. праграма.
16.05 Мост.
16.30 Абібок.
17.00 Закрыццё форуму нац. культур Беларусі. Гала-канцэрт.
18.00 Банка коміксаў.
18.30 «Ганна Карэніна». М.ф. 2-я ч.
19.40 Калыханка.
20.00 Рэзананс.
20.50 Спартыўны тэлекур'ер.
20.55 Навіны—ТБ.
21.10 Ток-шоў «Карамболь».
21.45 «Сінема». Ф.Феліні. «І карабель плыве». (Італія). М.ф. 2-я ч.
23.05 Тэлевізійны Дом кіно. Госці праграмы — удзельнікі фестывалю «Залаты Віцязь».
23.35 «Бархатны сезон».
0.05 Чэмпіянат Беларусі па культурызму.

Канал «Расія»
7.00 У гэты дзень...
7.10 Усяго патроху.
8.00 Не высечы...
8.15 Запрашае газета «Иностранец».
8.30 Гасцініца дзеда Мазая.
8.45 Вялікія-маленькія.
9.00 Футбол без межаў.
9.30 «Гонар маю».
10.00 Весткі ў адзінаццаць.
10.15 Рускае лата.
10.55 «Пра мышаня Чызера». Мультфільм.
11.05 Гукавая дарожка.
12.00 Вытокі.
12.30 Кніжная лаўка.
13.00, 22.50 Весткі.
13.20 Кліп-антракт.
13.25 «Жанчына са сродкамі». М.ф. (Вялікабрытанія). 6-я ч.
14.15 Караоке па-руску.
14.35 «На вадзе, на зямлі і ў паветры».
15.30 «Успаміны пра настаўніка...». Да 100-годдзя з дня нараджэння Б.Захавы.
16.00 Кола гісторыі.
17.00 «Крануты», «Аладзін».
17.55 Момант ісціны.
18.45 Кліп-антракт.
19.00 Люстэрка.
20.00 «Трыццаць тры». М.ф.
21.25 Марыя Шэл, Сільвія Крыстэль і Міхаіл Жванецкі ў праграме «Пацалунак у дыяфрагму».
22.20 У Ксюшы.
23.05 Рэк-тайм.

Санкт-Пецярбург
8.55, 10.55, 12.55, 14.55, 18.55, 20.55 Інфарм ТБ «Цяпер».
9.05 «Вялікі прыём у Палацы». Тэлефільм.
9.20 «Эрмітаж. Зала нумар нуль».
9.45 «Увесь гэты цырк».
10.05 Стыль жыцця.
10.20 Велікодны фестываль.
11.05 Асабістая справа.
11.35 «Яшчэ адна Расія».
12.20 Авертайм.
12.35 Храм.
13.10 «Іосіф Бродскі. Крыху пра сябе». Т.ф.
13.50, 17.35 Футбольна-канцэртнае шоў «Кубак прэзідэнта».
15.05 Тэлемост. Падманутыя ўкладчыкі: вырашэнне праблемы.
16.35 Дзіцячае ТБ. Дзецям пра зверанят. Казка за казкай.
19.10 «Провады белых начэй». М.ф.
20.35 «Статуі над горадам». Т.ф.
21.05 Пецярбургскія званы.
21.30 Ноу смокінг.
22.15 Міжнародны агляд.
22.40 «Музычная вясна-96». Заключны канцэрт.

Заснавальнік: ТБМ імя Ф.Скарыны.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: 220029, г.Менск, вул.Чычэрына, 1. Тэлефон: 33-17-83.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ:
Эрнэст Ялугін — галоўны рэдактар, Лявон Баршчэўскі, Янка Брыль, Анатоль Бутэвіч, Радзім Гарэцкі, Ніл Гілевіч, Вольга Кузьміч, Анатоль Клышка, Уладзімір Ламека, Уладзімір Панада, Зміцер Санько, Здзіслаў Сіцька — адказны сакратар, Яўген Цумараў, Генадзь Цыхун.

Аўтары надрукаваных матэрыялаў адказваюць за дакладнасць фактаў і іншых звестак. Пункт гледжання аўтара можа не адпавядаць меркаванню рэдакцыі. Рукапісаў рэдакцыя не рэцэнзуе і назад не вяртае.

Індэкс 63865. Замова 506

Друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку». 220041, г.Менск, пр.Ф.Скарыны, 79.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Наклад 3120 паасобнікаў.
Падпісана ў друк 15.05.1996 г. у 15 гадзін.